

MAGYAR GRAMATIKATSKA

A'vagy

az igaz magyar irásban,

és szollásban kívántato néhány szűkféges

Observatiok.

Mellyeket irogatáfi, és elmélkedéfi között, egy-
szer mászor elzében szedegetett, meg-jegyzege-
tett, és Magyar munkájiban, főbb-képpen a
Titkok-Titkában, követett is és egy-ként
a' maga irásának, és szollásának mentfégére,
s' más-ként pedig a' Magyarfágon
kapdofo elmés iffjufágnak ok-
tattatására, kibotsátott,

GELEJI KATONA ISTVÁN

Erdélyi Orthodoxus Püfpök, és egygyik
Fejir-vári Lelki-Pafztor.

Kinyomtattatott Gyula-Fejir-Váratt
A. D. M. CD. [azaz DC.] XLV.

Jegyzetekkel újra kiadta:

SIMONYI ZSIGMOND.

BUDAPEST, 1906

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSASÁG KIADÁSA

Ára egy korona.

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

— MONOGRÁFIÁK GYŰJTEMÉNYE. —

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1 $\frac{1}{2}$ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ.) Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1 $\frac{1}{2}$ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)
13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkö Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)

Folyt. a boríték 3. lapján.

MAGYAR GRAMATIKATSKA

A'vagy

az igaz magyar irásban,

és szollásban kívántato néhány szűkféges

Observatiok.

Mellyeket irogatáfi, és elmélkedéfi között, egy-
szer mászor elzében fzedeketett, meg-jegyzege-
tett, és Magyar munkájiban, főbb-képpen a
Titkok-Titkában, követett is és egy-ként
a' maga iráfának, és szollásának mentfégére,
s' más-ként pedig a' Magyarfágon
kapdofó elmés iffjufágnak ok-
tattatáfára, kibotsátott,

GELEJI KATONA ISTVÁN

Erdélyi Orthodoxus Páfpök, és egygyik
Fejir-vári Lelki-Pafztor.

Kinyomtattatott Gyula-Fejir-Várátt
A. D. M. CD. [azaz DC.] XLV.

Jegyzetekkel újra kiadta:

SIMONYI ZSIGMOND.

BUDAPEST, 1906

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSASÁG KIADÁSA

Magyar Királyság

Országgyűlési Könyvtár

ELŐJEGYZET.

Régi nyelvészeti munkáink közül Geleji Katona István Gramatikácskája mutat legtöbb eredetiséget és önállóságot. Elődei és utódai latin kaptára vont magyar nyelvtanokat adtak; Katona nem rendszeres nyelvtant írt, hanem irodalmi munkássága közben kialakult nézeteit adta elő a helyesírásról s a nyelvművelésről. Ő foglalta először szabályokba az azóta mindinkább meggyökerező szóelemző írásmódot, s ő volt az első — elméletben és gyakorlatban tudatos és rendszeres — nyelvújító.

Gramatikácskáját 1645-ben Titkok Titka című munkája végéhez csatolta, hogy megokolja vele az íásaiban követett írásmódot. De nézeteit már nagyrészt kialakulva és röviden összefoglalva találjuk a híres Öreg Graduál előszavában, 1636-ban.¹ Már ott hibáztatja az etimológiával ellenkező írásmódot, pl. ezeket: *békesség*, *dítsósság*, *menyégben*, *minnyáján*, *kivályképpen*. Azt mondja, csak *követtség*, *süketség* stb. helyes, mert »az radixban *követ*, *süket* etc. vagyon;« így *imádság*, *szabadság*, *hagyd*, *vegyd*, *vigyd*, *tegyd*; *tartsd*, *rontsd* stb. Már itt hangoztatja, mennyire szükséges egymástól megkülönböztetni az aktívumot és a passzívumot, a *teremtés* és *teremtetés*-féle alakokat, a *szüléjek* és *szüléjék*, *császáre* és *császárei* egyes és többesszámú formákat. De a *j*-hangú ragokra itt még nem alkalmazza a szóelemző írásmódot, hanem így írja: *ajánlyuk*, *könyörülly*, *indulattyából* (azonfölül *mellyel*, nem mint később *melyvel*). — Jellemző az előbeszédnek itt következő része:

»Az írásban penig ez az nagy otrombaság, hogy semmit az szónak eredetire nagy sokak nem néznek, hanem tsak az mint az szó a' ki mondattatásban esik, ugy irják ki; Mint *eczer f-mind*, hogy már *egyszer f-mind*, *jedzi*, hogy már *jegyzi*, *hedzi*, hogy

¹ Az kegyes olvasókhöz es eneklőkhöz tétetett rövid intes, ez Gradualnak nyomtattatasaban esett vetsegek es az igaz magyarán való irasnak modja felől.

már *hegyzi*, *máfoztor*, hogy már *máfodszor*, *fzenyvetz*, hogy már *fzenyvedsz*, és több è féle elmétlenségből és itéletlenségből származott tsufos irások, melly miatt az Magyar nyelv, immár szintén majd elparasztul. De nem mondgyák hogy én uj *Grammatikat* irok, és az Magyar nyelvben magamnak *Professorságot* tulajdonítok, légyen ezekről ez alkotmatossággal, mint egy mulólan emlékezniem, tudó az tanuló és az megismért fogyatkozásokat örömet el hagyó emberek ezekből egyet mást szedegetnek elméjekben.»

Ezt az új gramatikát utóbb csakugyan megírta, és — noha helyesírási szabályaiban sok a túlzás, a szóalakokat pedig s a mondatszerkezeteket a »község« nyelvsvokása ellenére a saját logikai kaptafájára akarja igazítani — munkája ma is rendkívül érdekes, minden ízében eredeti és elmemozdító.

A jelen kiadás az eredeti első kiadás nyomán készült, több helyen megigazítva Toldy Ferenc 1866-i kiadását (*Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum: A régi magyar nyelvészek Erdősitől Tsétsüig*). A jegyzetekben csak a legszükségesebb szorítkoztunk.

A Geleji Katona Istvánra vonatkozó irodalomból ezeket említjük: Imre Sándor: G. K. I. főleg mint nyelvész (akadémiai értekezés 1869). Brassay Károly: G. K. I. élete és munkái (Hajdunánási ref. főgimnázium Értesítője 1901—2 és 1902—3). Szarvas Gábor: A nyelvigazítók (MNyr. 1883).

S. Zs.

A' KEGYES OLVASOKHOZ.

A' Magyar nyelv egy az Orientalis lingvák közzül, melly megtetfzik mind e'ből, hogy az igen kivált-képpen valo, és femmi egyéb nyelvekvel, az egy Sidon küvöl, (hogy tudjam) rokonfága nintsen (szollok a' tiftán Magyar szókrol) hanem mind azok közzül magának külön vált; mind továbbá e'ből, hogy ő néki tulajdon fáját régi bötüi vagynak, mellyeknek fem a' Sido, fem a' Görög, fem pedig a' Deák bötükvel femmi hafonlatofságok nintsen; s' mind végezetre e'ből, hogy az önnön bötüivel jobbtol, mint egyéb Nap-keleti nyelvek, balra irattatik.¹ De a' mint egyéb nyelvekben, tsaknem minden száz elztendönként nagy változás fozokott efni: ugy a' Magyar-is e'nyi üdök alatt, ugy mint a' Babylon tornyának épittetéfétől fogva, mind az iráfnak, s' mind a' szolláfnak modjában, nem kitsiny változáft fzenyvedett, ugy mint melly immár a maga tulajdon bötüit el-hagyván, idegen Deak bötükvel irattatik, s' azon-is pedig felette külömbözőjül, és vétkefül. Mert inkább mindenek a'nak irattatáfában tsak a' pronuntiatiot, a' ki-mondatáfnak fonuffát, a' mint a' szók a'ban efnek, követik, s' azoknak pedig gyükereiket, eredetiket, és terméfzetiket tsak nem-is vizsgálják, s' innen vagyon, hogy tsak nem menyi Magyar vagyon, meg a'nyi modon ir. A' szollásban-is fok rut illetlenfégek vagynak, mellyek-is ez okból származtak, hogy fenki a' szóknak tulajdonfágikat fel nem keresi, fem azokat a' több nyelvekhez, és ezen nyelvbéli hafonlo szolláfokhoz, nem alkalmaztatja, hanem tsak kiki a' mint tsetsemő korában szollni tanult, öreg-korában-is szoll; melly miatt ez az ékes, és bötts nyelv igen meg-otrombült, és elparasztúlt.

¹ A régi rovás-betükről nemcsak itt emlékezik meg GKat., hanem gramatikácskájának utolsó szakaszában is.

Ez fogyatkozáfokat anyai nyelvünkben szomoruvan látván, ügykeztem én-is rajta egy-néhányakval egygyűtt (kik-is a'ban régulta munkálkodtanak, s' moft-is munkálkodnak) hogy azt valamennyivel jobbadtskán excolálnám, és tsinogatnám, fel-kerefvén benne mind az iráfnak, s' mind a' szollásnak igaz őszinte valo modját,¹ s' nem-is halzontalan ügyekezettel, Iftennek-hálá. Mert a' szoknak, és dolgoknak nem tsak hejokat koczogatván, hanem ugyan bélekre-is bé-hatván, azoknak mind le-irattatáfoknak, s' mind ki-mondattatáfoknak nem tsak szokáfi, hanem ugyan természeteti, modjokat-is (az én itéletetském fzerént) alkalmasint fel-találtam, és a' fzerént ez kis munkátskámot-is irtam.

Hogy azért a kegyes Olvafok, mint valami tanátstalan ujjításban, első belé-tekéntéffel meg ne útközzönek, és belöle valami rágalmazáfra valo okot ne vegyenek, tetfzék e' néhány observatiotskákat ide a' könyv végére ragasztanom, mellyeket hogy ha az indulatoktól üres elmével jól meg-fzelelgetik, ezekben vehetik, hogy ez nem valami idegen ujjítás, hanem tsak a' vétféges szokástól el-temetődött irás és szollás-béli ter-

mészeti módnak, és oknak ki-kereftetéfe. Mind-azon-
által a' kiknek nem tetfzik, könyű el-lenniek
nála nélkül, tsak az én iráfomban ne
gántslodjonak, mellyvel-is én
nem igen sokat gondolok.

Legyetek jo egef-
fégben.

AZ IGAZ MAGYAR IRASNAK

modja felöl valo egy-néhány legválogattabb

OBSERVATIOTSKÁK.

I. A' *tsitsegés* a' Magyar fzóvban vagy *ts*-vel, vagy *ds*-vel, vagy pedig *gyf*-vel efik. *Ts*-vel; mint: *Kétfég, restfég, követség, temetfég: barátság, mulatfág, parasztság* etc. *Ds*-vel; mint:

I. *Paduc* csak halnévül ismeretes (l. NySz. és Herman O. A m. halászat könyve). *Káburc* más forrásból egyáltalán nem ismeretes szó.

¹ *Őszinte-való, ön-szinte-való, maga színént való* a régiéknél a. m. természetes, egyszerű. Maga az *ő-szinte* határozószó volt. L. Nyr. 29:36., NySz. és MHat. 1:397.

Imádság, szabadság, bolondság. Gyf-vel, mint: *Lágyfág, nagyfág, egyfég, négyfég*. Cs-vel igen ritkán; mert talám tiz ízők a Magyar nyelvben alig találhatnának, a' mellyekben *c* után *f* következnek, hanem ha valami tsinált szokban, mint: *Malacsfág, paducsfág, kábure-sár, nyolc-fákok, kilenc faruk*, vagy valami e' félékben. A' *Ch* a Magyar ízőtol idegen, a Franczuz nyelvben ha *pronunciantatik* az tsamtsogva, de a' Magyarban nem, hanem ugy, mint a' *k*, mint: *Chaldaeus, Christus*. A' fzerént a' Deákban-is a' *charitas, charta*, etc. *tsaritáfnak*, és *tsartá-nak pronunciantatnék*; mellyet ki nem nevetne? A' *Cz*-is pedig tsak ugy *pronuncialodik*, mint a' *simplex c*, hanem még-is lágyitáfnak okáért adatik melléje a' *z*, hogy ugy ne *pronunciáltatfék*, mint a' *ch*, mint: *Malacz, taklacz [így], kemencze, czél, aczél, czégér, pokroc, paducz*, etc.

II. Néhol a' *t* megkettőztettetik a' ízőnak *themaja* fzerént, mint: *Efettfég, veszettfég, vásottfág, romlottfág*, etc. Néhol pedig *dt*-vel-is iratik, mint: *Fáradtfág, szakadtfág, maradtfág, rothadtság* etc. *per syncopen, pro, fáradottfág, szakadottfág, maradottfág, rothadottfág*. Néhol végezetre *tss*-vel-is, mint: *Átsfág, takátsfág, szakátsfág*, etc.

III. A' melly *concretum* *z*-ben, vagy *sz*-ben végeződik, az *abstractumját*-is ugy kell ki-irni. Mint: *gaz, gazzfág; igaz, igazfág; szárász, szárászfág; gonofsz, gonofszfág; ravasz, ravaszfág; madarász, madarászfág; révész, révészfég; kertész, kertészfég; kész, készfég; egész, egészfég*, etc.

IV. A' *secunda persona* a' *verbumbā* a' *primának*, és *tertiának* *d*, *s*, vagy *t* bőttűjét meg tartván *sz*-vel tölletik-ki. Mint: *Adok, ad, adsz; maradok, marad, maradsz; tudok, tud, tudsz*. Sic: *hazud, hazudsz* etc. *Áfok, áfsz, ás; vészek, vészs, vés*. Item: *bátorit, batoritsz; borit, boritsz, pro bátoritasz, boritasz*. Sic etiam *adhatz, maradhatz, tudhatz, hazudhatz, batorit-hatsz, borithatsz*. Ha pedig a' *prima personában* *sz* vagyon, az *sz* a' *secundában duplicaltatik*, mint: *Vadászok, vadászsz; halászok, halászsz, etc*. Ezeket így kell irni: *Jáztom, játzik, nem jáczik, á játék; követzem, á követ; kéretzem, á kéret; övetzem,*

IV. *Hazud* régente iktelen ige volt (l. Simonyi: Az ikés ragozás története 25:41). — *Követzem*, vö. >A követ az ötet *elkövetzőnek* a vagy *következőnek* nevét viseli (GKat. Titk. 216). És l. itt a 2. rész XXV. szakasza végét.

ab övet. Ezeket pedig így: *Rugodzik, á rugodás, kérődzik, á kérődés,* etc.

V. Az *y*-val, *j*, vagy *i* helyett nem kell viszáélni; mert az *y vocalis*, és csak szintén a *syllabaknak* meg-lágyítottásokra való a Magyar szokban. Mint: *egy, így, úgy, amugy; lágy, légy, bányá, arany, Király, személy, atya, bátya* etc. és ez okon fo-ha a' szó eleiben nem tétethetik, hanem mindenkor csak közből, vagy utol *g, l, n, t*, bőttük után. De a' *j consonans*, és mind elől, közből, hátul tétethetik, a' holott a' *pronuntiatio* kívánja, mint: *Juh, jol, jámbor, héjja, új, háj, vaj, jaj*, etc. Az *i*-is pedig noha *vocalis*, de a' *syllabat* fo-ha sem mollialja, hanem *duplialja*, mint: Ha ez a' szótska, *egy, így* iratnék, *egi*, két *syllabas* lenne; ez pedig *ártány*, ha így iratnék: *ártáni*, három *syllabaju*.

VI. A'nyira nem egy az *y* az *i*-val, hogy az *y* mellé fok, fokban szűkfégefen, *i*-t kell tenni; mert különben ki nem mondathatnának, vagy pedig egy *syllabaval* kiffebbek lennének. Mint: *Gyik, gyilkos, nyil, nyitok* etc. fo-ha *i* nélkül ki nem mondathatnának. Ezek pedig: *Gyogyitok, bizonyitok, tévelyitek* etc. kimondathatnának ugyan, de egy egy *syllabaval* mind meg-kurtittatnának, ilyen formán: *Gyogytok, bizonytok, tévelytek*. Rufnya *pseudo-graphia* tehát, hogy így szolljak, a' *simplex i* helyett *y*-lont vetni. Mint: *Enyed, Várady, Pétsy, Gónczy, Váczy*. etc.

VII. A kettős *consonansok* mellé-vettetett *y*, a' *pronuntiatio*hoz képeft a' közfégi írásbá, igazán csak egygyes *consonansra*, ugy mint *j*-re vonattathatik; Mert az *l, n, t*, után ugy *pronunci-*lodik, mint az *y*. Mint: *Vádolja, gondolja, bánja, szánja, mutatja, oktattja*. Mellyeket *vulgò* így szoktak irni: *Vádollya, gondollya, szánnya, bánnya, mutattya, oktattya*: De nem igazán; mert a' *themaban* csak egygyes *consonans* vagyon: *Vádolok, vádol; gondolok, gondol; bánok, bán; szánok, szán; mutatok, mutat; s tégy egy j-t, s' egy a-t, hozzájok, s' ottan vádolja, gondolja, bánja, szánja, mutatja, léfznek. A' hol mind az által a' themaban, vagy prima personaban, kettős consonansok vagynak, ott a' több personakban-is meg kell őket hagyni. Mint: *Állok, áll, álljon; hallok, hall, hallja, halljátok; vallok, vallja, vallják; szollok, szolljatok, szolljanak*. etc.*

VIII. A' *d* után a' *j* a' *pronuntiatio*ban mindenkor ugy ejtődik, mint a' *gy*, de azért ugyan nē kell ugy irni. Mint:

VIII. *Hagyá-járjon* a. m. hadd legyen; belőle lett a mai *hagyján*.

Adja; mondja, tudja, imádja etc. Egyébként ha mind a' *pronunciatio* fzerént irunk, ezeket-is így kelletik írunk: *Hadgyárjő, adgyofszót neki, fogd gyáromban, verd gyol-meg, eredgyámbor* etc. mert a' ki mondatáfok úgy efik, de mind-azon-által igazán nem úgy, hanem így iratnak: *Hagyd járjon, adj jo szót neki, fogd járomban, verd jol meg, eredj jámbor. Eredék, ered, eredj; védek, véd, védj.* Innen mondják: *Védj Ur Isten!* Sőt még a' Deak nyelvben is ezek helyett: *Adjungo, adjuvo, adjuro,* etc. úgy kellene írniük: *Adjungo, adgyuvo, adgyuro,* etc. Ezt csak a' Deakból lőtt fzők is meg-mutatják, mint: *Gardianus, Gardian,* vagy *Gardján; Medienfis, Medies,* vagy *Medjes, modus, modja,* etc: mellyekben mit keres a' *gy*?

IX. A' melly *verbumok*nak első *personajok*ban *gy* vagyon, a' többiben-is meg-kell tartatni. Mint: *Vagyok, vagytok, vagynak;* miként: *Vágyok, vágytok, vágnak. Hagyok, hagyysz, hagytok, hagygnak, hagyjuk, hagyjátok, hagyják;* miként: *Hágyjuk, hágyátok, hágyják. Sic et: Hányok, hányjátok, hányják.* etc. Hasonlóképpen: *Jegy, jegyzés, jegyzeni;* nem *jedzeni;* mert a' *themaja* nem *jed,* hanem *jegy.* A' mint hogy ezek-is: *Hegyzeni, nagyznani, ab hegy, et nagy.* etc.

X. Az *y*-ban végeződő fzők *tertia personara* [így] *yy*-vel *formaltatnak.* Mint: *Király, ő királyja, vagy királyjok; akadály, akadályja; személy, személyje; bárány, bárányja; törvény, törvényje,* etc.

XI. A' *j*-et az *i*-tol igen meg kell különböztetni, és egygyiket a' málik helyett nem kell vetni; mert a' *j* *consonans,* a' mint mondám, az *i* pedig *vocalis,* és a fzőt egy *syllabával* bőviti. Mint: *Jámbor, jo-bor, játék, jutalom, ohajtok, sohajtok* etc. nem: *Iámbor, iobor, iáték, iutalom, ohaitok sohaitok;* mivel a' fzerént így kellene *pronuncialni:* *I-ambor, i-o-bor i-á-ték.* etc. Viszont ellenben a' *j*-t nem kell *i* helyett írni. Mint: *Tanulnj, játzanj, adnj, vennj;* mert úgy a' fzőknek semmi *pronunciatiojok* nem lehetne. A' melly *simplex* fző jben végeződik, azt a' *compositában*-is oda kell férkeztetni. Mint: *Férj, férjsi; éj, éjfel; fűrj, fűrjháj.* etc.

XII. Hasonlóképpen az *u*-val, és *v*-vel nem kell különböztetlenül élni; mert az *u* *vocalis,* s' a' *syllabát* többíti, de a' *v* *consonans.* Nem jo volna azért így írni: *Ualaki, ualami, kőuet, jőuel, jőuevény, tőruény,* etc. Mert az így efnék: *U-a-la-mi,* három *syllabakból* négyek lévén. Hanem így: *Valaki, valami, kővet, jővel, jővevény* etc. Sem az *u* helyett nem illik *v*-t írni,

ilyen módon: *Vr, vram, vt, vtallom* etc. hanem így: *Ur, uram, ut, utállom* etc.

XIII. A' melly *verbumnak*, *themajaban* *v* bőtü vagyon, a több rola ágazott *personakban*, és *tempusokban* is ott kell lennie. Mint: *Hivok, hívsz, hiv, hívunk, hívtok, hívnak, hívja, hívni. Jövök, jövsz, jöv, jövünk, jövtök, jövnék, jövní. Buvok, buvsz, buv, buvunk, buvtok, buvnak, buvni.* Ezen módon: *Sivok, rivok, szivok, nevek, szövdök, nyövdök, óvok, ovom* etc. mellyeknek *infinitivusok* így irattatnak: etc. [így] *Sivni, rivni, szivni, nővni, szövni, nyövni, ovni.* Ha fonlojul az *u*-ban végeződő *monosyllabaktól* eredő *nomenek*-is az *u*-t meg-tartják. Mint: *Hüü* (üres) *hiútság*, nem *hivóság*, vagy *hitság*, etc. A' mint hogy a' *v*-stől jöttek is. Mint: *hiv*, vagy, *hív*, *hívőség*, vagy *hívség*; *böv*, *bövőség*; *hév*, *hévőség*; *búv*, *búvlés*; *ov*, *ovóság*. etc.

XIV. A' melly egy *syllabaju* *izotskák* a' *rectus casusban* *v*-ben végeződnek, az *obliquusban*, fő-képpen az *ablativusban*, melly *cum*-val, mondatik-ki, a' *v*-nek meg kell kettőztetődni. Mint: *Műv, műv-vel; buv, buv-val; enyv, enyv-vel; könyv, könyv-vel; név, név-vel; lév, lév-vel; rév, rév-vel; sziv, sziv-vel; ov, ov-val; hév, hev-vel* [így]; etc.

XV. Az *aznak* *eznek casusiban* a' *consonanlokat* nem *szűkféleg* meg-kettőztetni, hanem csak a' *z*-t kell szeptben *elésnek* okáért *elidalni*, a'nak *jelenfégére* egy *lenis spiritust* vetvén az *a*-nak, vagy *e*-nek feliben, ilyen képpen: *A'ban, e'ben; a'bol, e'ből; a'nak e'nek, a'ra, e're; a'tol, e'től: pro azban, ezben; azbol, ezből; aznak, ennek; azra, ezre; aztol, eztől* etc. Ha *ab*, vagy *eb*, *an*, vagy *en*; *ar*, vagy *er*; *at*, vagy *et*, volna a' *themaja*, úgy kellene irni: *Abban, ebben; annak, ennek; arra, erre; attol, ettől.* Mint: *Bab, babban; eb, ebben; vereb; verebben; etc.* Ide hozd az *amazt* és *imezt*-is, mellyeknek több *casufi*-is ha fonlo-képpen iratnak: *Ama'ban, ime'ben; ama'nak, ime'nek; ama'ra, ime're.* Mert a' *z*, még ha az *utánna* következő *izó consonanlon* kezdetik-is, *elidaltatik*, mint: *A' föld', a' tenger, a' kő* etc. de azért ugyan nem iratik így: *Afföld, attenger, akkő* etc. Az *eznek accusativus singularisa* nem *elzefen* iratik *esztnek*: mert az, az *esztől* jöv-ki, de az *esztől, ezt.* *Adj eszt*, vagy *eszeféget, néki: Add-meg ezt a' jot nekünk.*

XIII. Az *ikes búvik, bujik* alak helyett már *Pázmánynál* is *buj* van s ma is több vidéken *bú* (l. Az *ikes* ragozás tört. 31). — *Nevek* a. m. *növök*; vö. *nevel* és *növel*, *nevedik* és *növedik*.

XVI. Az *zokban*, vagy *zekben* határozodo *verbumok*nak második *personajok*hoz *sz*-t kell teüni, a' harmadiktól pedig az *Imperativi praesens*, kettős *z*-vel különböztetik-meg. Mint: *Irgalmazok, irgalmazsz, irgalmaz, irgalmazz; kegyelmezek, kegyelmezsz, kegyelmez, kegyelmezz. Irgalmaz, kegyelmez ő, irgalmazz, kegyelmezz te.* Így ezek-is: *Hozok, hozsz, hoz, hozz; főzök, főzsz, főzz. etc.* A' *fokban*, és *tokban* végeződőknek *imperativusok* pedig *fs*-ben¹ mégyen ki. Mint: *Afok, áfsz, ás, áfs;*¹ *Adatok adafs;*¹ *hozatok, hozafs,*¹ *halgatok, halgafs. etc.*

XVII. Az *ablativusok*, mellyek mellé *praepositio cum* tétetik, igazán *val*-ban, vagy *vel*-ben mennek ki, s nem pedig az utolsó *consonansok*nak meg-kettőztetésekkel. Mint: *Cum Abrahamo, cum Isaaco, Jacobo etc. Abrahamval, Isaákval, Jákobval.* Nem *Abrahammal, Isaákkal, Jákobbal.* Ezen módon: *Allatval, akaratval, tudományval; Istenvel, embervel, tselekedetvel, értelemvel, törvényvel, személyvel; azval, ezvel* bőttűlon [így] ki-irva; vagy *a'zal, e'zel; vagy pedig a'val, e'vel, contractè.* Azok pedig az *ablativusok*, a mellyek *cum praepositione ab* mondatnak-ki, *tolban*, vagy *tőlben*, s' nem pedig *tulban*, vagy *túlben*, mennek igazábban ki. Mint: *Ab illo, à domo etc. A'tol, a' háztol, a' hidtol etc.* Nem: *a'tul, a' háztul, a' hidtul.* Vízont: *Az Iftentől, a' szent-től, az embertől, a' tűztől, víztől, földtől s' nem: Iftentül szent-tül, embertül, tűztül. etc.* A' mellyek végezetre *inval* mondatnak-ki, *ban*, vagy *ben* végeződnek. Mint: *Galambban gombban, különbben, épben, képben, szépben. etc.* Noha a' melly *ablativusok motum ad locum* jegyzenek, az *n* a' végekről *elidaltathatik*, és a'nak *defectufa* egy *lenis spiritus*val *supplealtathatik.* Mint: *Német-országba' indultunkba'; Szebenybe' mentánkbe' etc.* Illyen különbféggel: *Voltam Német-országban, in loco: mentem Német-országba', ad locum.*

XVIII. A' *comparativus gradusok* a' *nomenben* vagy két *bb*-ben mennek-ki. Mint: *Jobb, nagyobb, rozszabb, kifsebb, bőltsebb etc.* Vagy csak a' meg-határozó *consonans*hoz adatott egy *b*-ben. Mint: *tudos, tudosb; okos, okosb; ékes, ékesb; szép, szépb etc.* Az *adverbiumban* pedig *bban*-ban, vagy *ebben*-ben. Mint: *Jobban, nagyobban, bőltsebben, mélyebben.* Vagy *bbulban, bbülben.* Mint: *Bolondabbul, bőltsebbül.* Vagy pedig *ban*-ban, *ben*-ben; mint: *bizváftban, örömeftben, éppebben, szépbbben [így] etc.*

¹ E négy szóban az eredeti szöveg *fs* helyett hibásan *β*-et alkalmaz; így később is többször. A kiadó.

XIX. Az *Imperativi praefens verbumok*nak mikor *tertiaae personae nomenek*, vagy *pronomenek*, mellé tétetnek, mindenkor *ā*-ben kell ki-iratniok, vagy *pronuncialtathatnak* jól ki, vagy nem. Mint: *Tartsd, értsd, irtsd, segítsd, éppítsd, szépítsd, szabadítsd* etc. *Tarts-meg* engem, *tartsd-meg* őtet, vagy valakit, *pro tartsad értsed, irtsad, segítsed, éppítsed, szépítsed, szabadítsad, per syn-copen*. Ide tartoznak ez ilyenek-is, mint: *Hagyd, hányd, tegyd, egyd, vegyd, igyd, vigyd*, etc. mellyekben-is mind *syncope* vagyon, *pro, hagyjad, hányjad, tegyed, egyed, vegyed, igyad, vigyed*, etc. Mint: *Hágd, pro hággjad; rakd, pro rakjad; rágd, pro rággjad; ásd, úsd, verd; pro ássad, ússad, verjed* etc.

XX. A' *facultat*t, a'vagy *tehetléget*, jegyző *verbumokat*-is *contractè* így kell irni: *Adhatd, mondhatd, várhatd; ehed, vehed, vethed, nézhetd, érezhetd, érezhetd, őrizhetd* etc. *Pro: Adhatod, mondhatod, várhatod; eheted, veheted, vetheted* etc. Ezekhez képeft imezeket-is így kell irni: *Adhatd/sza, mondhat[d]/sza, várhatd/sza; ehedtsze, vehedtsze, vethedtsze, nézhetd/sze* etc.

XXI. A' *derivativumokban* a' *primitivak*nak bőtüiket *szűk-fégyen* meg-kell az írásban tartani; mert a' nélkül a' különböző értelmű *szók* egy máftol meg-nem tudnának *válalztatni*: Mint: *Halhatatlan, ab halok; hallhatatlan, ab hallok; oldhatatlan, ab oldok; olthatatlan, ab oltok; feddhetetlen, à feddek*. Nem *fegyhetetlen*, vagy *fetyhetetlen*, mellyek semmit sem jegyeznek; mert nintsen *fegyek, lem fetyek; fogadta à fogadok; fogatta, à fogatok*, etc.

XXII. A' *compositumokban* a' *simplexeket* az írásban, egy *lineátskával* kell megfzaggatni. Mint: *Mind-nyájjan, pro mind-*

XIX. *Tartsd, értsd* helyett *tarts, érts* stb. régi íróinknál nagyon elterjedt írásmód volt, l. TMNy. 607. — *Tegyd, egyd, vegyd*-féle alakokat könyvei szövegében is ír GKat. (pl. *vegyd-bé őket* e. h. *vegyed* v. *vedd* bé Titk. 257). Ezekből vonta le Ballagi Aladár azt a komolyan gondolt, de mulatságosan ható következtetést, hogy GKat. korában *bevenni* helyett azt mondták *bevegyni* (és természetesen *tegyeni, egyeni, igyni, vigyni, higyni*), valamint egy másik, még mulatságosabb és jellemzőbb félreértéssel a Nádorkódex *be vezje* (*beveszi-e*) szavából azt következteti, hogy a Nádork. korában *bevenni* h. azt mondták *beveszni*. L. Simonyi: A Nyelvtört. Szótárról 43. és Nyr. 33:197. — Az *ásd, úsd* alakot a *tegyd*-félék etimológiai elvei szerint GKat.-nak tkp. így kellene írnia: *ássd, üssd* (így írja Kazinczy).

XXI. A *fegyhetetlenre* nézve téved GKat., mert nyelvemlékeinkben csakugyan a *fegy* és *megfegy*, továbbá *fegyedezik, fegyedelem* (l. NySz.) s máiglan *fegyelem*.

XXII. A *sokadalom* itt összetételnek van magyarázva, holott kétségkívül csak a *lakadalom* mintájára alakult. Egy 1690-i nyelvemlékben is

nyájjaftol, feregeftől; *mind-járt*, *mind-járáft*; az az, *mind-járva* vagy, *menélt*, *menve*; *nem fekvéft*, *ülve*, vagy *állva*; *Anya-szent-egy-ház*, tsudállatos szép terhes Magyar Izó, mellynél szebb nem lehet; *ki-vált képpen*: az az, máfok közzül *ki-vált-modon*: *Nem kivály-képpen*, vagy *kiválképpen*. *Comparativè*, *ki-váltabb-képpen*, *Egyfzer-s-mind*; *mind-azon-által*: *ellen-vetés*, *szánt-szándék*; *köny-hullatás*, *térd-hajtás*, *gond-vifelés*; *hálá-adás*, *fok-adalom*, *per-patvar*. etc. Így ezek-is: *Meg-adom*, *fel-megyek*, *bé-tellyefitem*, *ki-mondom*, *által-szögezem*, *belé-ütöm*, *környül-metszem*, *környül-kötöm*, *alá-hozom* etc.

XXIII. A' *g* a' Magyar nyelvben valahol *y* nélkül iratik, mind *durè* *pronunciáltatik*, és *nem* *szűkféges* *h-nak* lenni mellette. Mint: *Mag*, *magas*, *magzat*, *világ*, *pedig* etc. Nem: *Megh* [így], *maghas*, *maghzat*, *világh*, *pedigh* etc. Az *egynek* *ki-irattatáfában-is*, az *én* *ítéletem* szerént, a' *d* *nem* *kévántatik*, így: *Edgy*, hanem elég így írni: *Egy*, *egynek*, *egyől* etc. Ha pedig a' *pronunciatio*hoz képett az *accusativusban* a' *simplex gy* *nem* *láttatnék* *elégfégefnek* lennie, *duplicáltalfék*, e'képpen: *egygyet*. Azt *hifzem* *magok-is*, a' *kik* *azt* az *íráft* *követik*, ezeket a *szokat*: *Egyedül*, *egyetemben*, *nem* *irjak* így: *Edgyedül*, *edgyetemben*, a' *mint* *hogy* a' *pronunciatio* *fem* *kévánja*, tehát a' *d* *amazokban* *fem* *kellene* *femmire*.

XXIV. Az *accentufok* a' Magyar nyelvben *olly* *szűkfégesfek*, *hogy* *azok* *nélkül* *fok* *azon* *bötükből* *állo* *szok* *értelemvel* *egymáftol* *meg* *nem* *külömböztethetnének*, s' *pronunciatiojok-is* *igen* *kétféges* lenne, *minéművek* *imezek*: *Számára*, *szamára*; *Vágy*, *vagy*; *ágy*, *agy*; *Vár*, *var*; *Váras*, *varas*; *véres*, *verés*; *mérték*, *merték*; *kémény*, *kemény*; *félénk*, *felénk*; *kápa*, *kapa*; *fenyíték*, *fenyitek*; *kért*, *kert*; *kérek*, *kerek*; *kérés*, *keres*; *kévés*, *kevés*; *rétek*, *reték*; *félelem*, *felelem*; *szántók*, *szántok*; *aratók*, *aratók*, és *több* *számptalan* *fok* e' *félék*. Az *accentufok* *között-is* *felette* *szűkféges* volna az *acutufokat* a' *gravifoktól*, *fő-képpen* az *e vocalis*

(Szentmártoni Bodó J. a kalmárok dicsérete) előkerül ez: »Mennyi soka-dalom, vétel és adalom.« És Arany Jánosnál *diadalom* helyett *díj-adalom* (I. Nyr. 8: 532).

XXIV. Érdekes itt a kétféle hosszú *é* megkülönböztetése. *Nem* *mondja* *ugyan* *meg*, *miben* *különbözik* a *két* *hang*, *de* *kétségkívül* *valóságos* *kiejtésbeli* *különbségre* *gondol*. *Mert* *nem* *lehet* *véletlen*, *hogy* *mind* a *négy* *példában* *első* *helyen* *van* az *eredetileg* *is* *zárthangú* *é* (*ég* ardet, *él* vivit, *fél* metuit, *ér* valet) s *második* *helyen* az *eredetileg* *nyílthangú* *é* (*ég* caelum, *él* acies, *fél* medius, *ér* vena).

felett, meg-különböztetni; mert a'nak a' Magyar nyelvben, mint szintén a' Görögben, nagy *ufusa* vagyon, mint fokak helyett ezekből a' szotskákbol meg-tetfzik: *ég, ardet, ég, coelum*; *él, vivit, él, acies*; *fél, metuit, fél, medius*; *ér, valet, ér, vena* etc. Mellyeket magam sem *distingvalhattam*, nem lévén *gravidos ek*, hanem csak *acutusokval* kellett mindeniket *signalnom*. Ezt a' szót: *Emlekezet*, a' Fel-földiek így szokták *pronuncialni*: *Emlekezet*; mellyről őket mind-járt meg-ismérhetni, mint az *Effraimitakat* a' *Sibolethről*.

XXV. Az *és* gyakorlatossággal *contractè* iratik a' szoknak elein, csak *s*-vel, az *e*-nek *elifioja* egy vilza-fordult *c*-vel *compensaltatván*, így: *s' pro és*, *s'* nem pedig így: *s-*; mert az *e* nem hátul, hanem elől, lopatik-el, hogy így szolljak. A' szó végén pedig *is*-vé változik, mint: *Istennek-is, embereknek-is* etc. *Pro, embereknek-és*, a mint hogy a' Székelyek ugyan ugyis *pronuncialják*.

XXVI. A *vocalisban* határozódó *interrogativumok* a' *possessivumoktol* az írásban ugy különböztetnek-meg, hogy amazok *i* nélkül, imezek pedig a' nélkül [így, e h. avval] iratna. Mint: *Atyaé? fiué? anyyáé? bátyyáé? Patérne? Filiúsne? matérne? patérne* [így]? etc. *Atyájé, fiujé, anyyájé, bátyyájé. Patris, Filij, matris, fratris*. Sic et *kijé? övéjé? Cujus? Ejusne?* A' több szókban pedig, a' mellyek *consonansban* végezödnek, az *interrogativumok*, egy *lineatskával* jegyeztetnek-meg. Mint *Isten, Istené, Istené-é? ember, emberé, emberé-é?* [így e h. *Isten-é ember-é*] etc.

XXVII. Sok *verbumoknak*, nevezet szerént a' *praeteritum perfectumoknak*, *tertia personáknak* végeken szükfégefen megkell a' *t*-knek kettőztetniek, egyéb-ként csak *nomeneket* jegyezneének. Mint: *Szeretett, tselekedett, végezett*, etc. Mert a' *szeretet, tselekedet, végezet, nomenek*. Ugy a' többiben-is inkább mind. Mint: *Adott, tanított, olvasott, halgatott* etc. Azon modon iratnak imez aprotékos szotskák-is: *Holott, ott, itt, amott, alatt, előtt* etc. közből-is szám nélkül valo fok helyeken, a' hol a' *pronunciatio* kívánja, a' *consonanlok duplicaltatnak*. Mint: *Eppitek, ujjitok, beszéllek, békéllek* etc.

XXVIII. Az *ly*-nak, *ny*-nak, és *ty*-nak némelly szokban a' *sonus*-nak eléfe szerént megkell kettőztetnie. Mint: *Melyly, némelyly, Melylyesztek, selylyesztek* [így]; *menynyek, menynek-*

XXVIII. *Selylyesztek* a. m. süllyesztek. Így írja GKat. Válts. 2: 1230. *le nem sellyedt*. Így mondják ma is Abaújban és Nógrádban *sellyed, sellyed,*

ben. Nem *menyében*, mint parafztul írják; *atytyok, bátytyok* etc. Mind-az-által az első helyen az *y* el-is hágyathatik, és tsak *simplex*, *l, n, t*, irathatik. Mint: *Melly, némelly* etc. *mennyek, mennyekben; attyok, bátytyok*, a' mint magam-is e' kedig éltem véle.

XXIX. Az immár Magyarvá lött Sido, Görög, és Deák fzőkat Magyar modon kell írni. Mint: *Farao, Josef, Effraim; Profeta, Ekklesia; predikacio, penitencia, templom* etc.

XXX. Némelly aprolék fzotskákat a' végeken meg-kettőztetett azon *consonan*lok különböztetik egy máftol meg. Mint: *Ar, árr; var, varr; ág, agg; mák, makk; orr, orv; azon, azonn; ezen, ezenn; mély, melly; fen, fenn; kél, kell; hal, hall* etc.

XXXI. Méltó a' hazáktól vétetett nevezetekben-is ez megtartatáfra, hogy a' melly helyek *j*-ben végeződnek, az a'tol jővt nevezetekben-is a' *j*-t oda kell írni. Mint: *Tokaj, Tokaji; Bakaj, Bakaji; Halmaj, Halmaji. Sic et: Gelej, Geleji.* Nem: *Tokai, Bakai, Halmai, Gelei;* mert a'képpen ugy kellene írni, ha azoknak a' helyeknek *Toka, Baka, Halma, Gele* volna nevek. Mint: *Déva, Dévai; Léva, Lévai; Torda, Tordai* etc.

XXXII. A' *t* mellé a' *h*-t a' Magyarban tsak ott kell írni, a' hol a' Sidóban, Görögben, vagy Deákban, a' honnan az eredett, *th*-val vagyon írva. Mint: *Thámár, Thamas, Theffalonika, mentha* etc. De a' hol azokban a' nyelvekben *simplex t* vagyon, a' Magyarban-is tsak azt kell-vetni. Mint: *Erfébet, fzombat, Marton*, etc. Szűkfégtelenül tékozzják tehát nagy fokak a' *h*-t, tsak nem minden *t* mellé azt vetvén. Mint: *Szigethi, Thafnadi, Thuri* (hanem ha a' *thu*ftol jővt volna) *Gyarmathi, Tóth, Németh, Horváth* etc. Sőt még tsak a' közönléges fzőtskákban-is. Mint: *Thi, the, tharasz, thábor, pathak, thorma, keneth* etc. Volnának több fok e'féle fzőkléges *observati*tskák, az az, meg-tartatandófagotskák-is, a' Magyar írásban, de most többekvel papyroft nem akarok tölteni.

s a Székelyföldön is *séjed, séed* (más nyelvenlékben *s* nyelvjárásokban *sillyed, sijed, sied*). — *E'kedig*, más régi írónál *ekkedig*, a m. eddig az ideig, mostanig, l. NySz. és MKötőszók 1:140.

XXX. A *pretium*-ot jelentő *ár* még a 17. században is gyakran *árr*. — *Azon, ezen* idem, hic: *azonn, ezenn* in eo, in hoc.

AZ IGAZ MAGYARÁN SZOLLÁSNAK

modja felől valo néhány leg-meg-jegyezettetendőbb

OBSERVATIOTSKÁK.

I. A' Magyar nyelv noha ki-vált képpen valo, és a több nyelvtől különbözö tulajdonfágu, és eredetű, mind-az-által a' Sidobol, Görögből, Németből, Tótból etc. fok ízók ögyeledtek közzéje. Mert a' férjfi, és afzonyi nevek inkább mind vagy Sidobol, vagy Görögből, vagy pedig Deákból *formaltattak*. A' *substantivumok* közzül is fokak eredtek a' Deák nyelvből (hogy a' Sidorol, és Görögről ne szolljak) Minéművek imezek: *Répa, á rapa; kémény, á caminus; vigyázok, á vigilo; szekrény, á serinium; segrestye, á sacristia; padimentom, á pavimentum; torony, á turris; kád, á cadus; tanisztra, á canistrum; fustély, á fustis; ispotály, ab hospiti[i]um; castély, á castellum; palota, á palatium; palást, á pallium; oltár, ab altare; mód, á modus; kamora, á camera; malom, á mola; pincze, á pincerna; sak, á saccus; eczet, ab acetum, keresztyén, a' Christianus, és több szám nélkül valo fokak, hogy a' Német, és Tót ízokat elő-ne ízámláljam. A' füveknek, virágoknak neveik-is inkább mind Görögből s' Deákból vétettnek. Valamellyek két *consonans* fokon kezdetnek, inkább mind idegen ízók. Mint: *spék, spitz; préda, proba* etc.*

II. A' *genitivusok*, mind *singularisok*, s' mind *pluralisok*, *pluralis numeri possessivumok*val *conjungáltatván*, éi-ben, mennek ki. Mint: *Emberéi*, vagy: *emberekéi, a' vétfégek. Adjátok-meg a' Tsászárnak, a' mik a' Tsászáréi, az Istennek-is, a' mik az Istenéi. A' lelkes ember nem foghatja-meg azokat, a' mellyek az Istennek Lelkejei. Akár éljünk, s' akár haljunk, az Uréi vagyunk. Valamik az Atyájéi, mind azok a' Fiujéi-is, etc.*

III. Mikor többeknek fokak tulajdonittatnak, a *numerus pluralisban* ikban mondatnak igazán ki. Mint: *A' szüléknek kegyesen kell nevelniek az ő gyermekiket, fiaikat, leányikat. Nem: gyermekeket, fíjokat, leányjokat; mert az úgy mondatnék, ha egynéhány szüléknek tsak egy gyermekek, fíjok, vagy leányjok volna. Deakul így különböztetnek meg: Parentes filium suum:*

III. »A szüléknek kell nevelniek az ő gyermekeket (gyermeköket), fíjokat, leányjokat« — tehát amit GKat. hibáztat — kortársainál egészen rendes kifejezősmód volt.

*A' szűlék az ő fíjokat. Es: Parentes filios suos: A' szűlék az ő fiaikat. Habent Mosen et Prophetas: Vagyon Mofesék, s' vagynak Profetáik. Nem: Vagyon Profetájok; mert az tsak egygyet tenne. A' Gergefenufok szánák az ő tengerben veszett dísznaikat, nem: dísznojokat; mert az azt tenné, hogy az egélz Gergefenufoknak tsak egy dísznajok veszett légyen a' tengerben, s' voltak pedig két ezerig valok. Ha egynek fok lovai, őkrei, juhái etc. vagynak, tehát: ő lovai, őkrei, juhái, de ha többeknek többek, tehát így mondatnak: ő lovaik, őkreik, juhaik etc. Ha ezt így kell mondani: *Mi lovaink, őkreink, juhaink*, etc. amazt is így kell: *ő lovaik, őkreik, juhaik*, tsak az *n-t* hagyván el. *Miéink, ővéik*. De ezt a közlég-is tudja; mert hallok fokakat közszűlök így szollani.*

IV. *A' pafsiva voxokat az activaktól felette szűkléges megkülömböztetni; mert egyéb-ként az értelem nem tsak dísztelen, hanem ellenkező, főt néhánykor ugyan káromkodo-is lenne. Így kell azért igazán szollni: *Az embernek teremtése, meg-váltatása, meg-igazittatása, szenteltetése, ditsőittetése*, etc. Nem: *Az embernek teremtése, meg-váltása, meg-igazítása, szentelése, ditsőítése* etc. mintha az ember teremtett, váltott volna; vagy teremtene, váltana, igazitana, szentelne, dicsőitene. Hasonló vétkes szollások ezek-is: *Világ teremtésétől; e' világ fundamentumának fel-vetésétől, fogva*. Melly a'nyit téfzen, hogy a' miúlta a' világ teremtett, és fundamentumot vetett. Ez ilyen szollások pedig ugyan ellenkező értelműek-is: *Az Isten hiveinek üldözések, kergetések, nyomorgatások, öldöklések* etc. mint ha az Isten hivi üldöznének, kergetnének, nyomorgatnának, öldöklénének; melly az ő természetekvel, és tisztekekvel ellenkezik. Igazán azért így kell szollani: *Az Isten hiveinek üldöztetések, kergettetések, nyomorgattatások, öldököltetések*. Ollyan formájukak, imezek-is: *A' nyavalyák meg-orvoslása, meg-gyogyítása; a' tévelygésnek meg-czáfólása, a' bűnösnek meg-ostorozása*; mellyek azt téfzik, hogy a' nyavalya orvosol, gyógyit; a' tévelygés czáfolja az igazlágot, és a bűnös ostromozza a' büntelent, ellenkezőjül mint a' szolló akarná mondani; mert a' fzerént így kellene szollani: *A' nyavalyának meg-orvosoltatása, meg-gyogyittatása; a' tévelygésnek meg-czáfoltatása, a' bűnösnek meg-ostoroztatása*. etc. Ez illetén szollások pedig káromkodás nélkül fintsenek: *Az Isten nevének szidalmazása, káromlása* etc. Kegyeftelen szollás nyilva; mint ha az Iste neve szidalmazna, káromlana valakit; holott így kelletnék kegyefen szollani: *Az Isten nevének szidalmaztatása, káromlattatása*. Vízont: *Az Istennek imádása*,*

segítségül-hívása; mint ha az Isten imádna, vagy hívna segítségül valakit: Holott helyesen így kellene mondani: *Az Istennek imádatátása, és segítségül-hivattatása*. Hasonló alkalmatlan szollások ez ilyenek-is: *A' Christufnak meg-tsufolása, meg-oftorozása, meg-feszítése* etc. mintha az ártatlan Christus tselekedte volna mind ezeket máfval valakivel, s' nem pedig ő fzenyvedte volna máfoktól; E'nél én a' Magyar nyelvben fem közönfégesb fem vétkesb fogyatkozást egygyet nem látok.

V. Mellyek légyenek *activák*, s' mellyek *passivák*, azt-is jól ezben kell venni; mert némelly szók *passiváknak* láttatván, *activák*. A' minéművek im-ezek: *öltöztetés, költöztetés, büntetés, legeltetés* etc. melyeket, mivel a' *t* benne kettefével vagyon, *passiváknak* ítélhetne valaki, de igazlágval, és értelemvel merő *activák*; mert a' *passiváik*, *öltöztettetés, költöztettetés, büntettetés, legeltettetés: öltöztetem, ötet, öltöztettetem ő tőle*, ugy a' többi is. Ide hozhatni a *választottat-is*, mellynek *passivumja választatott: Kevesek a választattak, nem választottak*; mert az *activum*. Vízont imez illeténeket is: *ki-bezélhetetlen, változhatatlan, taníthatatlan, szenyvedhetetlen, éppíthetetlen* etc. a mellyek tsak nem mindeneknek ítéletek fzerént tsupán tsupa *passivák*, de valofágval, ha ugyan jól meg fontoljuk a' jegyzéfeket, merő *activák*; mert a' *kibezélhetetlen* az, a' ki valamit ki nem bezélhet; a' *változhatatlan*, a' ki meg nem változhatik; a' *taníthatatlan*, a' ki nem taníthatik; a' *szenyvedhetetlen*, a' ki nem fzenyvedhet; az *éppíthetetlen* a' ki nem éppíthet, és a' *passiváik ki-bezélletethetetlen, változtathatatlan, taníttathatatlan, fzenyvedtethetetlen éppíttethetetlen*; a' mi ki nem bezélletethetik, meg nem változtattathatik, nem taníttathatik, fzenyvedtethetik, építtethetik. Ezeket: *nyughatatlan, fáradhatatlan, szunnyadhatatlan, elégedhetetlen* etc. fenki fem tagadhatja *activáknak* lenni, s' fzíntén ilyenek amazok.

VI. A' *casusok* a' *pluralis numerufu* szok után változtatják *terminatioikat*, *ek*, vagy *ok* adatván a' *singularis numerushoz*. Mint: *Az embernek élete, efete, nyavalyásága, romlottága, s' az embereknek életek, efetek, nyavalyáságok, romlottágok*. Difztelen szollás: *Az embereknek nyavalyája, gyarlofága, romlottága* etc. Sőt még a' *pluralis numerusban-is* az *obliquus casusok* után

V. *Választattak* a szenvedő *választatott* igenévnak többes száma e h. *választatottak* (mint *átkoztak: maledicti* e h. *átkozottak, megasztak* e h. *magasztottak* stb. TMNy. 236), ellenben *választottak* a cselekvő *választott* többese.

külömben *terminalodnak* a' főók, mint a' *rectus*, a' vagy *nominativus*, után. Mint: Az *hívek üldöztetése*, *üldöztetésének*, *üldöztetését*, etc. Az *hitetlenek kegyetlenkedése*, *kegyetlenkedésének*, *kegyetlenkedését*, *kegyetlenkedésétől*. Az *híveknek üldöztetések*, *üldöztetéseknek*, *üldöztetésekét*; az *hitetleneknek kegyetlenkedések*, *kegyetlenkedéseknek*, *kegyetlenkedéseket*, *kegyetlenkedésektől*. Az *emberek el-vetemedett-fége*, s' az *embereknek el-vetemedettségeik*. Így a' többi-is mind.

VII. Az *infinitivusok absoluté*, és *theticé* vétetvén *ni*-ben mennek-ki, de *respectivé*, és *hypotheticé*, *nie*-ban [így], vagy *nia*-ban *in singulari*; *niek*-ben, vagy *niok*-ban pedig *in plurali*. Mint: *Meg kell lenni*, *meg kell e'nek lennie*; *meg kell tudni*, *meg kell néki tudnia*. *In plurali* pedig: *Meg kell ezeknek lenniek*; *meg kell nekik ezeket tudniok*. A' többi hasonlo-képpen: *Meg kell ezt tselekedni*, *éppíteni*, *tsinálni*, *orvosolni*, *absoluté*. De *Meg kell ezt e'nek*, s' *enek*, vagy, *o' nékie*, *relatívé*, *tselekednie*, *éppítenie*, *tsinálnia*, *orvosolnia*, etc. *In plurali* pedig *tselekedniek*, *éppíteniek*, *tsinálniok*, *orvosolniok*. Igen difztelen szollás volna ez: *Meg kell néki*, vagy *nekik*, *tselekedni*, *tsinálni* etc.

VIII. A' *passivum participiumok*nak *praeteritumik* *a*-ban, vagy *e*-ben mennek-ki *n* nélkül. *Meg-vagyon írva*, vagy *iratva*; *mondva*, vagy *mondatra*. *Meg-vagyon éppülve*, vagy *éppítve*. *El-vagyon készülve*, vagy *készítve*, etc. Nem: *írván*, *iratván*, *mondván*, *mondatrán*; *éppülvén*, *éppítvén*; *készülvén*, *készítvén*; mert azok mind *participij praesens*ek, még pedig némellyek; mint *írván*, *mondván* etc. *activumok*-is. Ezekhez hasonlo ama' szollás-is: *kezdetől fogva*; nem, *fogván*.

IX. Némelly *compositumok*, a' vagy egybe-tétetett tagadó szók, egy igével mondathatnak ki, noha a' közfég nem él vélek. Mint: *Hasonlotlan*, *egyenlőtlen*, *egyenlőtleni*; *szent-telen* ha szabad mondani *szemtelen*; *kegyességtelen*, a' vagy *kegyestelen*, ha szabad mondani *kegyetlen*; *egész-telen*, *tellyestelen*, a' vagy, *tellyetlen*; *születetlen*, *nemzékettlő*, *életetlen*; *tulajdontalan* etc. Ide valok ez ilyenek-is: *kényes*, *kénytelen*; *kijes*, *kijetlen*; *kegyes*, *kegyetlen*; *ékes*, *éktelen*; *képes* *képtelen*. etc.

X. Sok *nomen verbalek* *ek*-vel, vagy *ány*-val bővíztethetnek ékefen Magyarul ki, ha szintén szókásban nem igen vagynak-is. Mint: *Váगतék*, *akadék*, *ragगतék*, *aggगतék*, *ragafगतék*, *rekefगतék*,

IX. A melléknévből képezett fosztó melléknévekről l. TMNy. 575.
— *Teljetlen*: Arad megyében azt mondják: *teljetlen* szegfű.

függőlék, adalék, maradék; akadvány, ragadvány, maradvány, járovány etc.

XI. Sokak vizont *eny*-vel, vagy *ony*-val mondatnak díszeszen ki. Mint: *Egevény, televény, élevény*, vagy *élékeny, évékeny, teniszékeny, szülékeny, hívékeny, gerjedékeny, szenedékeny*. etc. *Fáradékony, szunnyadékony, száradékony, fonnyadékony, hervadékony, futékony, botlékony, omladékony, olvadékony*. etc. A' melyekhez fok számtalan bé-vétetett hasonló szók vagynak a' Magyar nyelvben; azokhoz képeft tehát miért nem mondattathatnának ezek, és többek-is, így?

XII. Vagynak a' mi nyelvünkben fok *contracta*, ófzvonatott, szók-is, a' melyek szépen ki-tellyefittethetnek. Mint: *káposzta, pro, kapa-hozta; sar-arany, pro, farga arany; tarvarju, pro, tarka varju; törvény, pro, törevény; örvény, pro, ördödvény; fővény, pro, szövevény; kézkenő, pro, kéz-kenő; fédel, pro, fő-fedel, háló, pro, halászó, vagy hal-fogo; mészáros, pro, mészsa, (melly Totul huft tézzen) áros; feleség, pro, felesfé; mítzen, vagy a' mint közönségesbben szólnak: metzfő, pro, mít-tészen; van, pro, vagyon, tapló, pro, tápláló, moslák, pro, mosfőlék, etc.*

XIII. *Melly* és *ki* e'nyiben különböznek, hogy a' *melly* *rest*, izemélytelen dolgot, s' a' *ki* pedig izemélyt jegyez. Mint: *Az Isten a' ki; az ember, a' ki; az Angyal, a' ki*. etc. Nem, a' *melly*. A' föld, a' *melly*; a' bűn, a' halál, a' *melly* etc. Nem, a' *ki*. Ezeket a' mi Magyarink igen rutul izokták *confundálnia*, így szollván: *Kit Isten el-távoztasson, pro, mellyet. Az eget, a' földet, a' tengereket, kiket Isten teremtett, pro, mellyeket. Nyilaid, kik; bűneim, kiknek; sebeim meg-bűszhódték, ki miatt; bélim, kik* etc. és több e' féle dísztelenlégek; holott igazán így kellene szollani: *Nyilaid, mellyek; bűneim, mellyeknek; sebeim meg-bűszhódték, melly-miatt; bélim, mellyek* etc. Noha mind-azon-által a' *melly*, mikor *demonstratívé* vétetik, izemély eleiben-is tétetik. Mint: A' *melly* ember; a' *melly* Angyal etc. de *relatívé*, igazán fo-ha fem, hanem mindenkor *res* után vettetik. Mint: A' *dolog, a' melly; a' beszéd, a' mellyet hallotok* etc.

XI. *Évékeny*: vö. *evékeny* (a dísznő s a nagyétű ember), szabolcs-megyei tájszó. — *Hívékeny* a. m. könnyenhívő; vö. az újabb irodalomban keletkezett *hiszekény* alakot (l. Nyr. 33: 171).

XII. *Tarvarju*: l. Herman Ottó cikkét Nyr. 32: 551. — A *fédel* csakugyan *fő-fedél*, l. NySz. *fédel* és *fő-fedél*.

XIV. A' melly Deák fzők *singularis numerus* nélkül ugyanak, és tsak *pluraliter* mondatnak, Magyarul a' felől ugyan *singulariter* kell mondatniok, ha tsak egyről vagyon a' fző. Mint: *Tenebrae, setitfég; nuptiae, menyekező; divitiae, kazdagság; inferi, pokol.* etc. Nem; *setitfégek, menyekezők, kazdagfágok, poklok;* mert ha a' Deákban a' *singularis numerus*ban meg fogyatkoznak, a' Magyarban nem.

XV. A' *Solt* a' *dies*-től, főképpen mikor mind ketten őlzve találkoznak, ugy kell meg-külömböztetni, hogy a' *Solt Napnak*, s' a' *diest nappalnak* kell mondani. Mint: *A' Nap nappal világoft, a' hold éjtzaka.* Illetlen szollás tehát: *A' Nap a' napon téged meg nem ront,* holott igy volna illendőbb szollani: *Nappal tégedet a' Nap meg nem fűt.* etc.

XVI. A' *singularis numerus*okat, a' *pluralis*októl igen meg kell különböztetni, és az egyről szollo igéket *singulariter*, s' a' többekről szollokat pedig, *pluraliter* kell ki-mondani. Mint: *két emberek; tizen-két Apostolok; hetven Tanítványok; tíz, husz esztendők* etc. Nem: *két ember mégyen vala fel; a' 12. Apostol együtt lévén; a' 70. tanítványt ki-küldvén; tíz, husz esztendő el-mulván* etc. a' mint hallom hogy a' közfég szoll; melly egy igen nagy vétkeffég a' mi nyelvünkben. A' *Szent Lélek tőtte böltsvé az Apostolokat,* holott *böltsekvé* kellene lenni, *három része vagyon az igeknek: pro, három részeik vagynak az igeknek.* Es több e'féle illetlen szollások.

XVII. Ez a' Magyar fzőban éktelen *pleonasmus*, hogy az *ő*-t fokak gyakorlatoffággal szűklégtelenül mondják, főt néhánykor ugyan kettőztetik is. Mint: *Az Istennek az ő jo-volta; Evangeliumnak Anya-szent-egy-házban ő predikálásával; az ő juhainak igaz hiveinek az ő társaságokban* etc. Otsmányfág! holott tsak igy kellene mondani: *Az Istennek jo-volta; Evangeliumnak Anya-szent-egy-házban predikáltatásával: az ő juhainak igaz hiveinek kegyes társaságokban* etc. nem lévén az *ő*-re femmi szűkség. Illyen rut *periffologia*, fző-fzaporittatás, ez illyen is: *Az Istennek hozzánk valo nagy kegyelme, a' melly kegyelmenek soha nem léfszen vége,* a' hol szinte elég volna mondani:

XIV. A'felől = attól, azért mégis, l. MHatározók 2: 142.

XVI. Sylvester csak az egyesszámot tartja magyarosnak, Molnár Albert mind a két szerkezetet megengedi. L. CorprGr. 24. és 258. — »A szentlélek tette böltsvé az apostolokat, holott böltsékvé kellene lenni.« Erről a vitás kérdéstről l. Szóegyeztetés az állapothatározókban, Nyr. 13: 404.

*A' mellynek foja örökké nem léfzen vége. A' testi indulatoktól indittatván; azon tselekedeteket tselekfzik, s' több fok e' féle illetlenlégek, mellyek illendőbbül így mondathatnának: A' testi indulatoktól vífeltetvén: azon tselekedeteket gyakorolják. E'ben is neminémű *superfluitas* láttatik lenni: *Efső esik*; holott az *efső* a'nyit téfzen, mint: *eső*. Egy fzoval azért *esőziknek* mondathatnék: *A' Jehovah esőze kin-követ, és tűzet Sodomára*. etc. Igen el-kell távoztatni, a' menyire lehet, azt-is, hogy azon egy fzó közel egy-máshoz ne *repetaltaffék*, hanem *variáltaffék*, változtattaffék.*

XVIII. *A' szerént valót-is* fokfzor fzükség küvől fzoctuk a' fzollásban bővölködtetni, holott a' nélkül-is fok fzoctat egy *adjectivum*val mind ki-mondhatnánk. Mint: *Természet szerént, állat szerént, valo tulajdonfágok; hivatalunk szerént valo munkánk* etc. mellyeket egy-egy fzoval-is imigyen fzépen ki-mondhatni: *Természeti, és állati tulajdonfágok; hivatali munkánk*; nem, *hivatalos*; mert az fzemélyhez illik. etc. *A' fok valo* fem kellene mindenütt. Mint: *Kétfégen*, vagy, *bűnben valo esés; gonofzul valo élés* etc. mert fzintén elég volna így mondani: *kétfégen esés, bűnben esés, gonofzul élés*. *A' képpent* is fok helyeken el-távoztathatná ember. Mint: *Tulajdonul, egyenlőjül, hafonlojúl, fzükségefen* etc. s' nem kellene mindenütt tsak *tulajdon-képpent, hafonlo-képpent, egyenlő-képpent, s' fzükséges-képpent*, mondani. Ide hozd ezeket-is: *Egyként, másként, korosként*. etc. *A' nélkül valót-is* gyakorta egy egy igével ki-mondhatná az ember. Mint: *Ítélet nélkül valo*. Egy fzoval tsak, *ítéletlen* etc.

XIX. *A' fzóctot a' dolgoknak mi-voltokhoz, és természetekhez kell alkalmaztatni, és a' mi egygyikhez illik, a' máfiknak nem kell illetlenül tulajdonítani*. Mint: *Nints egy tsepp, boromis; egy szem buzám-is; egy szál fám, fzenám, fzalám-is; egy marok lifztem is; egy falat, vagy fzelet, vagy morfa kenyérem-is*

XVIII. *Természeti, hivatali*: itt föltűnő s abban a korban még szokatlan az *-i* képzőnek elvont jelentésű főnévhez való ragasztása. Így van már az előszóban is: »*A' szoknak... ki-mondattásoknak nem tsak szokási, hanem ugyan természeti modjokat-is... alkalmasint fel-találtam.*«

XIX. Ez a pont főleg az *egy szál borom-féle* kifejezések ellen irányul, mert ezeket régente nagyon használták. A NySz. a 16. s 17. századból ilyen példákat idéz: *egy szál ajakaid sincsenek, egy szál gondja sem volt, egy szál nyugodalmunk sincs*. Annyira elhomályosult ezekben a *szál* képzete, hogy Lépes Bálint így írta: Nem teszen ő ebben *eczal* válogatást is. *Eczányéra* sem vagyunk szorgalmatosok (l. NySz. *szál* és *szálmýra*). De ma is sok vidéken így beszélnek: *Nincs egy szál vízem, egy szál kenyérem* stb. MTsz.

etc. Nem: *egy szál borom-is; egy tsepp buzám, lisztem, szénám-is*, mint a' közfég fokott gorombájul szollani.

XX. *Epithetumokot-is* a' dolgokhoz természetekkel egygye-zőket, s' nem pedig ellenkezőket, kell adni. Mint: *Szörnyű rut; rettenetes gonosz; iszonyu keferű* etc. Nem; *szörnyű szép; rettenetes jó; iszonyú édes*. Ide hozhatni a' *fel-fedést-is*, mellyben *contradictio* vagyon. Igazán: *fel-nyitás*, vagy *ki nyitás volna*.

XXI. Ez fintsen valami illetlenülég nélkül, hogy minden rokonfáginkat, *atyánkfai*nak mondjuk, holott azok közzül fokak vagy anyánk, vagy bátyánk, vagy nénénk, vagy ötsénk, vagy hugonk etc. fiai. *Nemző* az atya, *szülő* az anya.

XXII. Ez-is néminemű szóval valo vizzá-élés, hogy némel-lyek a' gönöztt *reménleni*, a' vereféget, vagy ölétt, *igérni* mond-ják, így szollván: *Ugy reménlem, hogy meg-fog halni; pro: Félek rajta, hogy meg-hal. Meg-igérte, hogy valahol talál de mind-járt meg öl; pro: Meg-fenyegetett, hogy meg-öl* etc.

XXIII. A' lelkes állatoknak tenifzetik mind az önnön nemekhez illendő szokval mondathatnak ki. Mint: Az afzony *szül*; a' ló *tsikozik*; a' fizamár *vemhezik*; a' tehén *borjuzik*; a' juh *bárányozik*; a' ketske *gedelyézik*; az eb *kölyközik*; a' difzno *malacozik*. Nem mind *fiazik*, a' mint szoktak szollani; mert az igazán az afzonyi anyákról mondathatnék, ha immár az *abusus* miatt bötstelen szóvá nem tétetett volna: Igazán azért az afzony ember *fiazik, leányozik*, holott az oktalan barmoknak tulajdonul nincsenek fiaik, leanyik, hanem vagy kölykeik, vagy borjaik etc. Mind-az-által szolljunk immár a' bé-vótt szokás fzerént. A' madár továbbá *költ*; a' hal *ivik*; a' méh *ereszt*, a'vagy *rajzik*. etc. *Meddő* a' tehén, juh etc. az afzony *magtalan*.

XXIV. A' *nőzéf-is* magában igen szép Magyar szó, noha immár nem tudom mi okon mint egy tsufolvá lött; mert a' fele-fég Magyarul *nő*: Innen mondatik *Tsászfárné, Királyné, Herczegné*, etc. *pro, Tsászfárnő*, az az *Tsászfár nője*; *királynő*, az az *Király nője*; *Herczegnő*, az az *Herczeg nője*. E'től jövt immár a' *nős*, a' kinek nője vagyon, s' a' *nőtelen*, a' kinek nője nintsen. *Nőzni* azért (nem *nőszni*) a'nyit téfzen, mint *nőt venni*, fokval helyesben mint *házafulni*; mert az azt jegyzi, hogy *házat venni*,

XXII. Vö. az *elárul* igének ilyen hibáztatott használatát: »Arca komolyságot, magas homloka eszességet árul el.« L. Nyr. 1: 171.

XXIV. A *házas, házasul* kifejezésekről és török megfelelőiről. Munkácsi cikkét, Keleti Szemle 6: 183.

szerezni, s' nem minden házaful pedig meg, a' ki feleléget, vagy nőt véfzen, sem nem mindennek vagyon nője, vagy felelége, a' kinek háza vagyon. De szolljunk ám ottan itt-is az immár bévött szokás szerént.

XXV. A' *technicum vocabulumokat*, és egyéb *Scholastica* s' *Theologica dictiokat* bajos Magyarul egy szoval ki-mondani, mellyek közzül egy néhányakat az iffjak kedveért im ide le-irok: *Subjectum*, alá-*vettetett*; az az, az *accidenlek* alá *fundamentum* *vettetett*; *praedicatum*, rola-*mondattott*; *objectum*, ellenében *vettetett*, mint egy czélul; *substantia*, alatta-*állás*; mert az *accidenlek* alatt áll; *accidens*, magán létlen, vagy, másban-*lévő*; *essentia*, magán-*létel*; vagy, vagyonság; *essentialis*, állati; *subfistentia*, alatta állóság, a'vagy *személyi-létel*, külön-*lévőség*; *ens*, *lévő*; *summum*, *ens*, leg-*felsőbb* *lévő*; *propositio*, élé-*tétel* vagy *fel-tétel*; *assumptio*, fel-*vétel*; *exordium*, kezdeték; *conclusio*, rekesz-*ték*; *antecedens*, elől-*jároló* *rész*; *consequens*, követő, vagy követ-*kező* *rész*; *qualitas*, minémű-*ség*; *quidditas*, mi-*ség*; *quantitas continua*, menyis-*ég*; *quantitas discreta*, hány-*ság*; *relatio*, reá-*vite-tés*; *compositum*, ősz-*vetetett*; *simplex*, ő-*szinte* *valo*, másokval ősz-*ve-téttetlen*; *simplicissimus*; ő-*szinte* *féles*; *ratiocinatio*, okos-*kodás*, elmés-*kedés*; *sylogismus*, ősz-*ve-foglaltatott* okos-*kodás*; *discursus*, viz-*sgálódás*, *argumentum*, meg-*győző* erő-*ség*, bizony-*ság*; *reciproce*, költső-*nősen*; *sectio*, vá-*gaték*; *traditio*, adalék; vagy adaték; *ad intra*, bel-*őltre*, *ad extra*, kü-*lvölre*; *immediatē*, köz-*bőtlen*ül, köz-*be-vetetlen*ül *eszköz*tlenül; *legitimus*, tör-*vényes*; *legitimé*, tör-*vényes*ül, *ad vivum*, él-*őven*; *expressé*, ki-*nyomott*ul; *superficialiter*, szin-*űlen* vagy szin-*űleg*; *jure et injuria*, tör-*vényes*ül, s' tör-*vénytelen*ül; *nolle velle*, kényén s' kény-*telen*; *tautologia*, azont-*szollás*; *phantasia*, kép-*zemény*; *spectrum*, látomá-*ny*, vagy, tet-*szemény*; *fictum*, köl-*temény*; *impius*, kegye-*stelen*, vagy kegye-*sségtelen*; *atheus*, isten-*telen*; *iniquitas*, hamis-*ság*; *inaequalitas*, egyen-*lőtlen*ség; *diffimilitudo* hason-*lotlan*ság; *imparitas*, felet-*len*ség; *absentia*, jelen-*létlen*ség; *praesentia*, jelen-*lévő*ség; *unio*, egy-*gye*sség; *communio*, köz-*ő*sség; *concordia*, egy-*szivű*ség *ablegare*, elkö-*vetezni* etc.

XXVI. Némelly köz Deák szokat-is nehéz egy igével ki-mondani Magyarul, ugymint fokak közzül imezeket: *Habeo*, pos-

XXV. Köz-*bőtlen*ül nyilván a köz-*be-vetetlen*ül önkényes összerántása vö. a XII. szakaszban a »*háló* pro *halász*« féle magyarázatokat.

fum, viscera (mert a' bélek, *intestina*), *virtus, materia, religioſe* etc. Ezeket-is nem igen különböztethetni más-más ſzokval meg: *Anima, ſpiritus; uva, vinea, verus, juſtus*; hanem ha az *animát* éltető, s' a' *Spirituſt* pedig ſzentelő, Léleeknek; a' *vineát* ſzőlős-kertnek, vagy, hód ſzőlőnek, s' az *uvát* ſzőlő-terméfnek; a' *veruſt* igazán valonak, vagy valófágoſnak, (mert az *igaz-mondo, verax*) s' a' *juſtuſt* pedig tsak igaznak, mondanók. Nem kitsiny gyermeki egy-ügyűfég a' *veruſt* bizonynak mondani. Mint: *Caro mea veré eſt cibus, ſanguis meus veré eſt potus*: Az én teſtem bizony étel, az én vérem bizony ital, mivel a' gyermekek a' *Scholarban* a' véret bizonynak mondják (bizonyoſonnak mondanák igazabbá) holott így kellene fordítani: *Az én huſom valófágoſon éték, vagy étel, az én vérem igazán, valófágoſon, vagy, bizonyoſon, ital*. Haſonlo együgyű ſzollások ezek-is: *A' Chriſtus bizony Iſten, bizony ember*; melly esküvés; mert a' *bizony* esküvéft télzen. Es: *Szent Háromság egy bizony órók Iſten*; holott igazán így kellene mondani: *Igaz valófágoſ Iſtē, igaz valófágoſ ember; Szent-háromság egy igaz az az, valófágoſ, órók Iſten*, etc. Némelly Magyar ſzok-is Deákul nem könnyen mondathatnak-ki. Mint: *Kénálni*. etc. A' *jég-efſőt kő-efſőnek* nem ſzintén jól mondják.

XXVII. Némelly dolgoknak ki-mondattatófokban a' Magyar nyelv boldogabb a' Deáknál; mert a' mellyeket az *potest*-vel, vagy *facit*-val mond ki, a' Magyar egy ſzoval ki-mondhatja. Mint: *Poteſt facere, dicere, docere* etc. Magyarul egy egy igével mondhatni-ki: *Meg tselekedheti, mondhatja, taníthatja*. Viſzont: *Aedificari, renovari, teſtaurari* [így] etc. *fecit*; Magyarul így mondhatni-ki: *Építette, meg-ujjítottatta, fel-állattatta*. etc. Az *affixumok* is a' Magyar ſzokban, mint ſzintén a' Sidoban, ſzépen meg-vagnak. Mint: *Atyám, anyám; atyád, anyád; atyánk, anyánk; atyátok, anyátok; joſzágunk, marhánk, életünk, halálunk; joſzágok, joſzágtok; marhájok, marhátok; életek, életetek; halálok, halálotok* etc. mellyeket a' Deák *meuſval, tuuſval, noſtervel, veſtervel, ipſorumval*, vagy *eorumval* mond-ki.

XXVIII. A' tselekedetek, a'vagy, munkálkodáfok, azoknak *effectumiktól, műveiktől*, a' Magyar nyelvben igen ſzépen megkülönböztethetnek. Mint: *Terjeſztés, terjedék, vagy terjedet; éppítés, éppület; tsinálás, tsinálmány; faragás, faragmány; alkotás, alkotmány; adás, adomány; tojás, tojomány*; mellyet valamely trágár ember mondott volt elsőbē *monynak*, el-hagyván a' két első *ſyllabakat*, és az *a-t o-vá* változtatván, s' immár mind

ugy mondják: *Tik-mony, lud-mony* etc. holott igazán és fzemérmefen *tik-tojomány, lud-tojomány, volna.* etc. *Vágás, vágaték; fenyítés, fenyíték; tselekedés, tselekedet; irtás, irtovány; Széke-lyül orotás; oltás, oltovány; művelés, műv* etc.

XXIX. Sok szok bötükvel, és némelly *fyllabak*val egygyezni láttatnak ugyan, de jegyzéffel, és értelemvel egymáftol igen mezéjárnak. Mint: *Alkotni, alkutni, s' alkudni;* mert *alkotni* a'nyit téfzen, mint éppiteni, faragni, formálni; innen vagyon az alkotmány; *alkutni*, az az, őfzve-békéltetni, őfzve-fzövetkeztetni; *alkudni* pedig, az az, meg-fzerződni, innen vagyon az *alkalom*. E' félék ezek-is: *Vak-merő, mak-verő;* mellyeket némelyek tsufefon őfzve-elegyitenek: *Mak-verő ember,* ugy mondván, melly azt jegyzi, a' ki a makkot a' difznoknak a' fárol le-veri. Vifzont: *őrülni, s' úrülni,* az az, üresülni; *önteni s' ontani;* mert ezek-is igen különböznek. *Ki-öntöm* f szabad akaratom fzerént; *el-ontom* nem akaratomval, s' több e' félék. Az *onfzolláft*-is helytelenül véfzik némelleyek nogatáfért, izgatáfért, holott tsak kénáláft jegyez. Ezek-is különbözö jegyzésüvek: *Áldottak, áldattak;* *áldott* az Isten, magán; *áldattak* a' hivek ő tőle; *áldando:* a' ki áldani fog, *áldattatando,* a' ki áldatni fog; mint: *imádando,* a' ki imádand, *imádtatando,* a' ki imádtatni méltó: *egygyező, egyenlő: Egygyező, nē, egyenlő, szivvel, lélekvel. Hato* tulajdonúl *penetrans, hathato, penetrabilis; efficax, tehetős, vagy, tselekedhetős.*

XXX. A' *Verbumban* az *Indicativumnak futurumi* két-képpen mondathatnak Magyarul ki: *Adándok, vagy, adni fogok; szereténdek, vagy, szeretni fogok* etc. A' *Subjunctivusnak praeteritum perfectumi légyenvel* mondatnak-ki: *Adtam légyen; szerettem légyen.* etc. Ez-is egy ki-vált-képpen valo szép fzollás a' mi nyelvünkben: *Meg-kell nékem tégedet vernelek, tanitanolak, ruháznolak* etc.

XXXI. Némelleyek így fzollnak: *Mi-is mondhatnánk, tselekedhetnénk, művelhetnénk* etc. *azt, pro, mondhatnok, tselekedhetnők, művelhetnők.* A' Székelyek pedig így fzoktak fzollani: *Ha ott ne legyek; ha ezt ne mondjam* etc. *pro: Ha ott nem léfzek vala; ha ezt nem mondom vala, a' dolog így s' így léfz vala.* Némelleyek

XXIX. *Alkot* és *alkut*: mind a kettő az *alkuszik* műveltetője; l. Nyr. 14: 26 és NySz.

XXX. A *vernelek* alakról l. Zolnai Gy. Nyr. 20: 420.

XXXI. *Ha ott ne legyek*; erről a szerkezetről l. Simonyi: MKötőszók 3: 125.

ezzel is igen élnek, fő képpen a' Szálfzos emberek: *Ne hogy, pro, hogy ne*. Némellyek ilyen szollálfval-is élnek: *Agoston úddét; pro, Agoston údejében; világteremtéfe-ulta, gyermeksege-ulta, pro: Világ-teremtéfétdől, gyermekségétől fogva*; innen vagy azulta, miulta. a'vagy a'mint némellyekszollnak: *azultától, miultatol, fogva* etc. ki így szoll: *keleb, s' ki így: kebel, ki pdkni, s' [ki] kdpni.* etc.

XXXII. A' *vocalifok*at fok szokban fok képpen változtatják a' különböző tartományok-béliek. Ugy mint az *a-t, o-vá: borazda, pro, barazda; porontsolat, pro, parantsolat; jovallom, pro, javallom; lokolni, pro, lakolni* etc. Az *e-t i-vá, mint: kinyir, pro, kenyér; fititfég, pro, fetitfég; itilet, pro, itélet* etc. Vagy *ó-vé, mint: Embör, embörök; gyermek, gyermekök; Pétdr* etc. *pro, ember, emberek; gyermek, gyermekek; Péter*. Az *i-t* vagy *é-vé, mint: építeni, pro, éppíteni; fetétség, pro, fetitfég* etc. Vagy *ú-vé; mint: Mű, műnekünk, műnköt, etc. pro, mi, minékünk, minket*. Az *o-t u-vá, mint: A' haláltul, kárhozattul* etc. *pro, a' haláltol, hárhozattol*. Az *ó-t ú-vé, mint: ördögtül, embertül, kezdettül* etc. *pro, ördögtől, embertől, kezdettől*. Vagy *é-vé, mint: szeg, pro, szög; nyeg, pro, nyög; örökkén örökké, pro, örökkön örökké* etc. Az *u-t végezetre* vagy *é-vé, mint: fellyel, pro felül*, noha itt a' *consonanfok*ban valo változtatás-is vagyon: *fellyel, pro, fellyebb, a' mint ime'ben is: Leg-közellyeb, pro leg-közelebb*. Vagy *ó-vé, mint: Gyóké, pro, gyúké; kúvül, pro, kúvól; külömb külömb, pro, külömb külömb* etc.

XXXIII. Vagynak több fok különbözőfélek-is a' Magyar szollásban; mert némelly *accusativufok*at, ki *ot*-ban, ki *at*-ban mondja-ki. Mint: *Akaratodot, akaratodat; áldozatokot, áldozatokat* etc. ki így szoll: *ótalom, s' ki így, óltalom; ki hidni s' ki hinni*. Vifzont ki így: *Magos, ki így: magas; ki így, bizonyofon, ki így: bizonyoffan; ki így: pedig, ki így: kedig; s' ki így: penig*. Végezetre (hogy mindenekelelé ne számláljak) ki így: *idd, s' ki így: údd; ki így: idvőffég, s' ki így: údvőffég; ki így: ögyeliteni, ki így: elegyiteni, s' ki pedig így egyveliteni; ki kívül s' ki*

XXXIII. Az *akaratodot*-féle tárgyesetek jellemzik a székely és palóc nyelvjárasokat, l. TMNy. 282. és 2. jegyz. — A hamis analógiára keletkezett *hidni* alakhoz vö. *aluttam, fekütt helyett aludtam, feküdt* (TMNy. 266), *éve, íra* helyett néhol *édve, idva* (Simonyi: MSzótók 33:44) sőt *éddé, iddä, téddé* (Nyr. 13:328). — A *mértföldröl* l. A magyar nyelv³ 348 és Nyr. 15:80.

küvöl; ki, *mély-föld*, s' ki, *mért-föld*, s' igazábban-is; ki *part*, s' ki *mar*t; ki *ritka*, s' ki *gyir* etc.

XXXIV. *Izé* mint egy *transcendens* a' mi nyelvünkben; mert akarmit, ha hamar észében nem jút, a' Magyar mind *izé*-nek mond: *Amaz izé*, *igy* szollván; vagy *izét*; s' a tselekedetet megént *izélf*nek: *Mit izélf*? ugymond. Olyan a' *dolog*-is.

XXXV. Sok guggoló, és tsúfoló értelmetlen szók vagynak a' Magyar nyelvben, a' mellyeket az emberek az *affectu*stól indittatván, tsak hirtelenében gondolnak: Mint *Izgágállkodik*, *gullyog*, *tsámpáskodik*, *ergelőtye*, *áhi*, *gézen-guz*; *kótyon-fitty*; *geze-mize*; *kóczipór*; *kozi-bozi*; *tsig-big*; *kákom-bák*; *buta*; *bunna*, *buszmáta*, *lomha*, *lajho*, *pelle-pőtye*, *tsentem-pere* és több számtalan fok e' félék. Sok szép *Adagium*okkal-is a' mi nyelvünk rakva, melyekből egy szép kis könyvetske lehetne.

XXXVI. Mindenek felett, egy fummában, ez leg-derekasb és *fundamentum*osb *observatio* a' Magyar szoknak formáltatáfokban, hogy, a' menyire lehet, az ember azonn ügyekezzeék, hogy a' miket a' Deák, (hagyjam-el a' Sidot, és a' Görögöt) egy igével kimond, *ő*-is Magyarul ki-mondhaffa; és a' mit egy szóval ki-mondhat, azt többekvel, és mint egy kerülő befzédvel, ne mondja-ki. Mivel pedig fok dolgokat a' mostani Magyarok egy szóval az *ő* nyelveken ki nem tudnak mondania, nem mint ha neveik nem volnának, hanem tsak hogy nintsenek szokásban, az értelmefek a' Deák szóból formálhatnak a' dolgokhoz illendő ékes Magyar szokat, tsak hogy a'ban leg-elsőben nézzenek a' szónak eredetire, s' a'nak-utánna a' több hasonló Magyar szókra, s' a' neveket azokhoz alkalmaztaffák. Mert, ugy vagyon, hogy nem minden *derivativum*okban, eredett szókban, tartathatik-meg a' *primitiv*áknak formáltatáfok, de fokokban más hasonló szókhoz képeft, mellyekkel közönlégefén élnek, igen illendősön meg-lehet. Mint példájul: Ha szabad ezt' a' Deák szót: *vivus*, vagy, *vividus*, igy ki-mondani: *Eleven*, miért nem ezt-is *vivax*, igy: *élevény*? és ha igaz Magyar szó a' *félékeny*, miért nem ez-is, *elékeny*? és ifmét ehhez képeft *évékeny*, *edax*? ha jó szó; *fázékony*, miért nem *uszékony*, *futékony*? etc. Ha illendő mondani a' *fertilis*t *termékeny*nek, miért nem a' *foecundus*t *teniszékeny*nek, vagy, *szülékeny*nek? és ha a' *sterilis* *terméketlen*nek jól mondatik, mi okon nem *teniszéketlen*nek, vagy *szüléketlen*nek? Ha jól mondjuk *érzékeny*,

mi bántja-meg, hogy ne mondhattuk *eresztékeny*, tudni illik, a' szóló, a' buza? ha szép szók *lélemény, gyűjtemény, keresmény; tetemény, alkotmány, hagyomány, maradvány* etc. miért nem ezek-is: *szerzemény, képzemény, tetsemény, öntemény, küldemény; faragmány, fiazmány, tojomány, hozomány, látomány, varromány, rakottmány, ragadvány?* A' hasonlok felől hasonló az ítélet. Ez mesterfégvel alig lehet olly dolog, munka, vagy tselekedet, a' mellynek illendő Magyar nevét az értelmes ember mind-járáft nem találhat; a' mellyvel mind-azon-által csak a'kor kell élnünk, 3 a' mikor a' szóból meg szűkülünk, és valami dolgot illendő szokott szóval ki nē mondhatunk; egyéb-ként, ha vagyon más alkalmas 4 szokott szó, nem kell ujjat formálni.

XXXVII. A' *frequentativum*, a'vagy *continuativum*, *verbumok* a' mi nyelvünkben-is a' *primitivumoktól* igen szépen megkülönböztetnek. Mint: *Jár, járogat; jöv, jövéget; megyen, menegét; száll, szállogat; ád, adogat; kapáll, kapállgat; szánt, szántogat; kaszáll, kaszállgat; éppit, éppitget* etc. Némellyek pedig így: *Fázik, fázodik; fárad, fáradoz; kér, kéreget; keres, keresget* etc. A'vagy pediglen imigy: *Jövtön-jöv; menten-megyen; adton-ád; etten-észik; itton-íszik; mondton-mondja; hagyton-hagyja; úttön-úti; verten-veri; vágton-vágja* etc. Az az: Ottan-ottan jöv, mégyen, ád, észik, íszik etc. Hasonlojul a' *pronomenek*-is. Mint: *Oráig, oránként; egy nap, naponként; esztendeig, esztendőnként, vagy, esztendőszaka; hétig, hetenként, vagy, hetedszaka; éjjel, éjten, éjtszaka, quasi, éjjet-szaka, etc. Napot-szaka* nem mondjuk, hanem: *napot-nap-estig*, a' mig a' Nap le nem esik; az az, el nem enyifzik. Innen vagyon az *estve, estennen*.

XXXVIII. A' *diminutivumok*-is mind *verbumok*, mind *nomenek*, s' mind *adverbiumok* azon módon kivált-képpen való szokval mondathatnak ki. A' *Verbumok*. Mint: *Eddegelek, iddogalok, járdogalok, szántdogalok* etc. Az az: *Kitsinyt-kitsfinyt*

XXXVI. Az itt ajánlotta szavaknak egy részét csakugyan alkalmazza GKat. az ő munkáiban is, pl. *képzemény, látomány* (sőt *látszomány*), *tojomány*, l. a NySz. megfelelő cikkeit. A *tojomány* GKatonának sok kortársánál is előfordul. — *Rakotmány* a népnyelvben is van s mellette *rakodmány* is. Emez a szabályos képzés, belőle a *rakotmány* vagy a *rakott* szekér vagy az *alkotmány* az építmény képzetének hatása alatt keletkezett (l. Nyr. 33: 413). Vö. a nyelvújítás *bizottmány* szavát.

XXXVII. *Pronomenek*, helyesen: *adverbiumok*. — Az *éjtszaka, esztendőszaka, hetedszaka*-féléről Az új helyesírás 41. és Nyr. 33: 475—6. — MA.-nél *napot-szaka* is előfordul, l. NySz. 3: 23.

élfzem, ifzom; laffan-laffan járok, lzántok. A' *Nomenek*. Mint: *Gyermek*, *gyermektse*, vagy, *gyermetske*; *meny*, *menyetske*; *fiu*, *fiutska*, vagy, *fiatska*; *leány*, *leányka*, vagy, *leányzó*, *leányzótska*, ki azt láttatik jegyzeni, a'ki meg leányozik, a'vagy, a'kinek leányja léfzen, etc. Az *Adverbiumok* pedig. Mint: *Jobbatskán*, *szezbetskén*, *ékesbetskén*, *laffabbatskán*, *gyorsabbatskán* etc.

XXXIX. Némelly jófágos jegyzésű *primitivumok*bol vétlégés *derivativumok* fzármaznak. Mint: *Szokás*, *szokáfos*; *erköltts*, *erkölttsős*; *eszes*, *eszelős*; *tudos*, *tudákos*, vagy, *tudományos*; *kény*, *kényes*; *szó*, *szós*; *nyelv*, *nyelves*; *jó*, *jós* etc. Némellyekkel vizont valami vétkes dolgoknak jegyeztetéfekekre közfönfégefen a' Magyarok vizfá-élnek. Mint mikor a' *nyálaskodót*, a'vagy, *trágárt*, *nyájja*/nak; a' *dösléft*, *mulatá*/nak; a' *tékozlót*, *barátfágo*/nak, a' *teltsapot*, *katona embernek* etc. mondják; Néha pedig még a' tiztfefféges nevezetet-is gyalázatófért véfzik; mint: a' *jóembert bolondért*, vagy, *tsufért*; a' *draga embert*, *latorért* etc.

XL. Némelly Tiztfekeknek neveik a' mi nyelvünkben a' Deák fzóval nem fzintén egygyeznek. Mivel a' *Rexet*, *királynak*; a' *Judexet*, *Bironak*; az *Imperatort*, *Tsászár*/nak; a' *Provisort*, *Udvar-Bironak*; a' *Duzot*, *Hadnagy*/nak; a' *mercator*, kalmarnak; etc. hivjuk, holott tulajdonul a' *Rex*, *biró* volna, a' *regendo*; a' *Judex*, *ítélő*, a' *judicando*; az *Imperator*, *parantsolo*; a' *Provisor*, *gond-vifelő*; a' *Dux*, *Vezér*; a' *mercator* pedig *vévd*. A' *Princepset* igen illendőjül mondjuk *Fejedelemnek*, melly a'nyit téfzen mint, *fővé lött*, a'vagy, *fővé-létel*; mint *jóvedelem*, az az, bé-jövetel: mert *Princeps*, *quasi*, *Primiceps*, *primum caput*, első fő az alatta-lévők közfött. A' *Hopp-Mestert* igazábban mondanák *Hoff-mesternek*; mert az Német fzó, és a'nyit téfzen mint *Magister Aulae*, *Udvar-Mester*. Némellyek így fzollnak: *Magyar király*; de illetlenül, mint ha ki *Németi*, vagy *Török* *Tsászárt* mondana. *Magyar király* az, a' mint hogy *Lengyel király*; *Tseh király*; ha az *országot* oda adod, *Magyar-országi király* léfzen. Mind-azáltal jól mondatnak ez illyetének: *Magyar* *vitézfég*; *Németi* *álhatatoffág*; *Olaszi* *ravazfág*; *Hifpanufi* *kegyetlég*; *Francozuzi* *hirtelenfég*; *Lengyeli* *kevélyfég*; *Török* *tsalárdfág*. etc.

XLI. Az *üdünek* némelly réfzeit, és némelly *üdünepeket* igen alkalmas *fzókval* nevezik a' mi Magyarink, de némellyeket ellenben *alkalmatlanokval*-is. Alkalmas nevezetek imezek: *Hét*; mert hét napokbol áll; *höld-nap*; mert a' *höldnek* járása kölfömbözteti-meg; és így *itélem* a' *menfist*, a' *cras*-tol meg

külömböztetendőnek lennie, hogy a' *mensis*, *hóldnapnak*, s' a' *cras* pedig *hóldnapnak* mondaffék. A' *mensis* rövidebb igével *hóv-*nak-is mondatik, hogy meg-külömböztesse a' *nixtol*, a' *hótol*. Vízont: *Hét-fő*; mert a' hétnek feje; noha az inkább illenék az Ur-napjához; mert azt hívja az irás a' hétnek első napjának; a' *Szombat* a' Sidótól jött, és meg-nyugovált jegyez. Alkalmatok ezek-is: *Advent*, *Pünköft*; mert amaz az *Adventustol*, s' imez pedig a' *Pentecostetől*, vétetett: De felette alkalmatlanok imezek: *Vásárnap*, melly a'nak az Isteni szent tiszteletre rendeltetett napnak a' külső vásárözálval és komplárkodáival valo megferteztetetététől eredett; keresztyénül *Ur-napja* volna: *Áldozó*, melly a' Nagy-Péntekhez inkább illenék; mert azon áldozott a' mi Lelki fő Papunk mi érettünk, s' nem mikor az égben felment, mint Socinus álmodozott felőle: *Husvét*, a' husvételtől, és ételtől; mert a'kor kezdenek a' hypokrita bőjtősök a' husval zabállodni. A' *Karátson* mit jegyezzen, nem tudom; elég illetlen szó olyan szentféges dolognak jegyeztetéfére. Igazán az ő neveik: *Christus születésének*, *környül-metélkedésének*, *szenyvedésének*, *fel-támadásának*, és *menyben-menetelének* üdnepei volnának. A' mi *Kalendariumonk* tsak nem merő Papiftalág, a'vagy inkább bálványozás. *Rég reggel*; *tege*, *tegnap*, *quasi*, *tegenap*; *holval* etc.

XLIII. Találkoznak ezeken kívől-is fok szép eredetű jegyzős szók a' mi nyelvünkben, mellyeket nem mindenek vesznek hirtelen ezekben. Mint: *Béles*, a' minnek béli, az az, valami töltelékje, vagyon; *fergeteg*, a' fergéstől; *záfzlo*, a száz lovagoktól, mivel a'nyin vagynak egy olyan vitézi jel alatt; *vitéz*, a' viváltol, hogy-már, *vitt ez*; *nemes*, a ki régi nemű, nemzetes; *kerek* [*kerék*], a' kerekdedfégtől; *hordó*, a' hordáftol; mert hordatik valami benne; *örmény* az örléftől, hogy-már, *örlemény*; *felleg*, a' fennlevegéftől; *szivárvány*, a' szivalláftol; mert bor szivatik-fel rajta; *feregély*, a' feregenként járaftol; *szajko*, a nagy szájátol; *szarka*, hogy-már *tarka*; *hal*, a hamar meg-haláftol; *tfik*, hogy-már *fik*; *szederjes*, az az, szederj színű; *deres*, az az, dér színű; *kéz-ij*; mert kézzel vonatik-meg; *hidas*, mert hid gyanánt élünk véle; *farkallani*, vagy a kakaftol, vagy a Jákobtol vétetett hasonlatofág; *farkantyu*, hogy már farkán lévő tyu; mert a' régi Magyarok azt a' hegyes őltönt *tyunak* hívták, s' több számtalan fok e'félék A' *keresztség*, ha a' *keresztyénfégtől* formáltatott, szép szó; mert a'ban avattatnak-bé a kifedek a' Keresztyénfégtől, de gyanu fér hozzá, hogy a Papiftai babonázáftol, a' meg-*kerefsz-*

tezéstől, jövt légyen: volta-képpen a' Görög igének jegyzéfe fzerént: *Merités, öntés, vagy, mosás* volna. A' *virtust* ki *jofágos*, s' ki *jofzágos tselekedetnek*, mondja; mindenik meg-lehet; mert elég jofág, és jofzág. A' *magyarázás*val igen közönlégefén élünk akar-mi nyelven valo fejtegetéfért, s' világoítáfért-is, holott tsak a Magyarul valo fejtegetéft jegyzené, mint a' fzo maga-is megmutatja. A mérő eszközüöknek neveik tsak nem minden tartományokban különböznek.

XLIII. Némelly fzők tsak az ajakaknak a' fzelnek rajtok valo ki toduláfa miatt valo meg-rázkodáfok által mondatnak ki, ugy a'nyira, hogy azon modon ki sem irattathatnak. Mint: *ptrűszkölés, ptrűszentés, ptrűtsók* etc.

XLIV. A' Székelyek a' régi Scythiai Magyaroknak igaz maradványi, ugy mint kikhél még az igaz tulajdon Magyar bötük-is meg-vagynak, kik noha fok tsufos, és mi tölönk értetetlen fzőkval-is élnek, ugyan, de az enyett igen ékefekvel és jegyzősőkvel-is, mellyeknek le-jegyzegettetéfekekvel itt papyroft nem foglalok; e'dig moftan légyen elég.

A' fzők a' dolgok jegyei,
a' tudománynak kultfai;
akarzfé azért bölts lenni?

tanulj nyelveken fzollani;
mellynek tsak Iften adoja,
kijé légyen a' *gloria!*

AMEN.

HELYES MAGYARSÁG

a hibás kifejezések, a
kerülendő idegen szók s
a helyesírás szótárával.

ÍRTA

SIMONYI ZSIGMOND

a Magyar Nyelvőr szerk.

8-adrét alak, 212 lappal.

Tartalma : Bevezetés. — **Helyes mondatszerkesztés.** Az egyszerű mondat fajai. A mondatrészek szerkesztése. A szórend. Az összetett mondat. — **A szók, szólások és szóalakok használata.** A szók megválasztása. Idegen szók, nyelvújítási szók, tájszók. Rokonértelmű szók. Szóla-ok. A beszédrészek használata. Igeragozás, névragozás. — **A helyes kiejtés és a helyesírás.** — **Szótár.** (A szótári rész száztizenegy lapra terjed).

Ára egész vászonkötésben 3 korona.

MAGYAR NYELVÉSZET

Írta **SIMONYI ZSIGMOND** — Középiskolák legfelső osztályainak és tanítóképző intézeteknek. — Ára 1 korona.

Segédkönyvül engedélyezve 2956,903. szám a.

ISKOLAI HELYESÍRÁS

Az 1903. márczius 14-én kelt rend. kiadott iskolai helyesírás **szövege és rövid magyarázata** bővített szójegyzékkel.

Közép- és polgári iskolák és tanítóképzők használatára írta **SIMONYI ZSIGMOND.**

Ára 50 fillér.

Ára 50 fillér.

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1 $\frac{1}{2}$ K.)
2. *Simai Ödön*: MÁRTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1 $\frac{1}{2}$ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)
13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkö Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)
15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M. közreműködésével)*: A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRÓL. (Ára egy korona.)
16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELV-

13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkő Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
 14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)
 15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.)*: A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
 16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
 17. *Beke Ödön*: A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS. (Ára két korona.)
 18. *Gácsér József*: TELEGGDI MIKLÓS NYELVE, különös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
 19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és Stan Vazul*: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
 20. *Szücs István és Gencsy István*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
 21. *Kertész Manó*: ANALÓGIA A MONDATSZERKESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
 22. *Vértés József*: A GYERMEKNYELV HANGTANA. (Ára egy korona.)
 23. *Szeglety István*: A FŐNÉVI IGENÉV ARANY JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
 24. *Réger Béla*: A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ. (Ára másfél korona.)
-

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1 $\frac{1}{2}$ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1 $\frac{1}{2}$ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székelly Abrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)

Folyt. a boríték 3. lapján.

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1½ K.)
2. *Simai Ödön*: MÁRTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1½ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)

13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkő Aladár*: NYELV-
JÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ.
(Ára másfél korona.)
15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.)*:
A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELV-
JÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön*: A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS.
(Ára két korona.)
18. *Gácsér József*: TELEGDI MIKLÓS NYELVE, külö-
nös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és
Stan Vazul*: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI
NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szücs István és Gencsy István*: NYELVJÁRÁSI
TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó*: ANALÓGIA A MONDATSZER-
KESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértés József*: A GYERMEKNYELV HANGTANA.
(Ára egy korona.)
23. *Szeglety István*: A FŐNÉVI IGENÉV ARANY
JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla*: A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ.
(Ára másfél korona.)

13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkő Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)
15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.)*: A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön*: A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS. (Ára két korona.)
18. *Gácsér József*: TELEGDI MIKLÓS NYELVE, különös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és Stan Vazul*: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szücs István és Gencsy István*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó*: ANALÓGIA A MONDATSZERKESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértés József*: A GYERMEKNYELV HANGTANA. (Ára egy korona.)
23. *Szegleti István*: A FŐNÉVI IGENÉV ARANY JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla*: A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ. (Ára másfél korona.)
25. *Beke Ödön dr.*: A VOGUL NYELVJÁRÁSOK. (Ára két korona.)
26. *Oláh Gábor*: A DEBRECENI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1 $\frac{1}{2}$ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1 $\frac{1}{2}$ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELET TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)

Folyt. a boríték 3. lapján.

13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szenkő Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)
15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.)*: A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön*: A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS. (Ára két korona.)
18. *Gácsér József*: TELEGDI MIKLÓS NYELVE, különös tekintettel a mondatra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és Stan Vazul*: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szűcs István és Gencsy István*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó*: ANALÓGIA A MONDATSZERKESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértes József*: A GYERMEKNYELV HANGTANA. (Ára egy korona.)
23. *Szeglety István*: A FŐNÉVI IGENÉV ARANY JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla*: A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ. (Ára másfél korona.)
25. *Beke Ödön dr.*: A VOGUL HATÁROZÓK. (Ára két korona.)
26. *Oláh Gábor*: A DEBRECENI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
27. *Nádai Pál*: A MAGYAR NÉPETIMOLÓGIA. (Ára egy korona.)
28. *Simonyi Zsigmond*: AZ IKES RAGOZÁS TÖRTÉNETE. (Ára egy korona.)

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

— MONOGRÁFIÁK GYŰJTEMÉNYE. —

1. *Simonyi Zsigmond*: A MAGYAR SZORENDE. (1½ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1½ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEK-TAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELV-JÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székelly Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)

Folyt. a boríték 3. lapján.

13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkő Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)
15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.)*: A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János*: A HEVESMEGYEI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön*: A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS. (Ára két korona.)
18. *Gácsér József*: TELEGDI MIKLÓS NYELVE, különös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és Stan Vazul*: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szücs István és Gencsy István*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó*: ANALÓGIA A MONDATSZERKESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértes József*: A GYERMEKNYELV HANGTANA. (Ára egy korona.)
23. *Szeglety István*: A FŐNÉVI IGENÉV ARANY JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla*: A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ. (Ára másfél korona.)
25. *Beke Ödön dr.*: A VOGUL HATÁROZÓK. (Ára két korona.)
26. *Oláh Gábor*: A DEBRECENI NYELVJÁRÁS. (Ára másfél korona.)
27. *Nádai Pál*: A MAGYAR NÉPETIMOLÓGIA. (Ára egy korona.)
28. *Simonyi Zsigmond*: AZ IKES RAGOZÁS TÖRTÉNETE. (Ára egy korona.)

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

— MONOGRÁFIÁK GYŰJTEMÉNYE. —

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1½ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ. (Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1½ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)

15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.):*
A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János:* A HEVESMEGYEI NYELV-
JÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön:* A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS.
(Ára két korona.)
18. *Gácsér József:* TELEGDI MIKLÓS NYELVE, külö-
nös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és*
Stan Vazul: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI
NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szücs István és Gencsy István:* NYELVJÁRÁSI
TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó:* ANALÓGIA A MONDATSZER-
KESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértés József:* A GYERMEKNYELV HANGTANA.
(Ára egy korona.)
23. *Szeglety István:* A FŐNÉVI IGENÉV ARANY
JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla:* A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ.
(Ára másfél korona.)
25. *Beke Ödön dr.:* A VOGUL HATÁROZÓK.
(Ára két korona.)
26. *Oláh Gábor:* A DEBRECENI NYELVJÁRÁS. (Ára
másfél korona.)
27. *Nádai Pál:* A MAGYAR NÉPETIMOLÓGIA.
(Ára egy korona.)
28. *Simonyi Zsigmond:* AZ IKES RAGOZÁS TÖRTÉ-
NETE. (Ára egy korona.)
29. *Böszörményi Géza:* A JÁNOSFALVI NYELV-
JÁRÁS. (Ára egy korona.)
30. *Geleji Katona István:* MAGYAR
GRAMMATIKÁTSKA. (Ára egy korona.)

NYELVÉSZETI FÜZETEK.

— MONOGRÁFIÁK GYŰJTEMÉNYE. —

1. *Simonyi Zsigm.*: A MAGYAR SZÓREND. (1 $\frac{1}{2}$ K.)
2. *Simai Ödön*: MARTON JÓZSEF MINT SZÓTÁR-ÍRÓ.) Ára másfél korona.)
3. *Kocsis Lénárd*: A MONDATRÉSZEK BRASSAI MONDATELMÉLETÉBEN. (Ára másfél korona.)
4. *Simonyi Zsigmond*: TRÉFÁS NÉPMESÉK ÉS ADOMÁK. Nyelvjárási olvasókönyv. (Ára 1 $\frac{1}{2}$ K.)
5. *Simonyi Zsigmond*: AZ ÚJ HELYESÍRÁS szövege és magyarázata. (Vászonborítékban másfél korona.)
6. *Rubinyi Mózes*: KÉT TANULMÁNY A NYELVÉSZET S A NYELVMŰVELÉS TÖRTÉNETÉBŐL. Grimm és Révai. A mondat. (Ára 1 korona.)
7. *Gombocz Zoltán*: NYELVTÖRTÉNET ÉS LÉLEKTAN. (Ára egy korona.)
8. *Simonyi Zsigmond*: HELYES MAGYARSÁG. (Ára két korona, egész vászonkötésben három korona.)
9. *Varga Ignác, Szabó Dezső, Kertész Manó*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
10. *Nagy Sándor*: A VÁCI NYELVJÁRÁS. (2 K.)
11. *Simonyi Zsigmond*: ELVONÁS (elemző szóalkotás). (Ára másfél korona.)
12. *Székely Ábrahám*: ALANYTALAN MONDATAINK ALANYÁRÓL. (Ára másfél korona.)
13. *Erdélyi Lajos, Horger Antal, Szemkö Aladár*: NYELVJÁRÁSI TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
14. *Simai Ödön*: DUGONICS MINT NYELVÚJÍTÓ. (Ára másfél korona.)

15. *Simonyi Zs. (Bartha J., Melich J. és Szilasi M.):*
A NYELVTÖRTÉNETI SZÓTÁRRÓL. (Ára 1 K.)
16. *Berze Nagy János:* A HEVESMEGYEI NYELV-
JÁRÁS. (Ára másfél korona.)
17. *Beke Ödön:* A PÁPAVIDÉKI NYELVJÁRÁS.
(Ára két korona.)
18. *Gácser József:* TELEGDI MIKLÓS NYELVE, külö-
nös tekintettel a mondattanra. (Ára két korona.)
19. *Valló Albert, Ágner Lajos, Szenttamási János és*
Stan Vazul: KÖLCSÖNÖS HATÁSOK A HAZAI
NYELVEK KÖZT. (Ára másfél korona.)
20. *Szűcs István és Gencsy István:* NYELVJÁRÁSI
TANULMÁNYOK. (Ára másfél korona.)
21. *Kertész Manó:* ANALÓGIA A MONDATSZER-
KESZTÉSBEN. (Ára két korona.)
22. *Vértés József:* A GYERMEKNYELV HANGTANA.
(Ára egy korona.)
23. *Szeglety István:* A FŐNÉVI IGENÉV ARANY
JÁNOSNÁL. (Ára egy korona.)
24. *Réger Béla:* A HATÁROZOTT NÉVMUTATÓ.
(Ára másfél korona.)
25. *Beke Ödön dr.:* A VOGUL HATÁROZÓK.
(Ára két korona.)
26. *Oláh Gábor:* A DEBRECENI NYELVJÁRÁS. (Ára
másfél korona.)
27. *Nádai Pál:* A MAGYAR NÉPETIMOLÓGIA.
(Ára egy korona.)
28. *Simonyi Zsigmond:* AZ IKES RAGOZÁS TÖRTÉ-
NETE. (Ára egy korona.)
29. *Böszörményi Géza:* A JÁNOSFALVI NYELV-
JÁRÁS. (Ára egy korona.)
30. *Geleji Katona István:* MAGYAR GRAMATIKÁTSKA.
(Ára egy korona.)
31. *Teleky István:* A TÁRGYASET ARANY JÁNOS-
NÁL. (Ára egy korona.)

